

K. KOLLWITZ: MATI OB ZIBELKI

ŽENSKI SVET

1941 LETO XIX

MAREC DRŽAVA IN DRUŽINA [O. — G.] / ZIMSKA [AVGUSTA GABERŠČIK] / NEVESTINA PROŠNJA [BETA LEVSTIK] / OBRAZI IN DUŠE: MARIJA KMETOVA [P. HOČEVARJEVA] / ZGODBA O PREPROSTIH LJUDEH (NADALJ.) [I. S.] / NERODJENEMU OTROKU [I. S.] / ENAKOPRAVNOST MOŽA IN ŽENE [A. G.] / KAKO SE MAKSIM GORKI SPOMINJA TOLSTOJEVE ŽENE [P. HOČEVARJEVA] / NISMO ME KRIVE [ANGELA VODE] / JAVNI DOGODKI DOMA IN PO SVETU / KULTURNI PREGLED: MILENA MOHORIČ: KORENOVE SAŠE UČNA DOBA [O. G.], ŠTEFA STROJNIKOVA: JASTREB KROŽI [O. G.] / OBZORNIK / PRILOGE: NAŠ DOM, MODNA PRILOGA, KROJNA POLA

Preplačila za tiskovni sklad

Za tiskovni sklad so darovale: po 36 din gg.: Irma Treppo, Viktorija Žigon, Iva Žerjav; po din 16 gg.: Hilda Šolinc, Olga Čermelj, Marija Domicelj, Darinka Jošt; g. Anica Ivanc din 15; po din 10 gg.: Justina Novak, Marja Grein, Mara Bardun; g. Matilda Brus din 8; gg. Pavlina Pož, Cirila Gosak din 7; po din 6 gg. Draga Arhar, Kristina Laznik, Fina Bizjak, Marija Trošt, Anči Markelj, Minka Brecljnik, Sofija Smokovič, Marija Rom, Antonija Ukmar, Vilma Uršič, Iči Turk, Mara Žnidaršič, Lela Mirk, Lojzka Jug, Regina Vašič; po din 5 gg.: Pavla Cuderman, Marja Bavdek; po din 3 gg.: Nada Mrkušič, Pavla Gorjup; po 2 din gg.: Marica Kvac, Urška Simčič, Ana Vatovec, Agneza Čebašek, Ani Zajc, Judita Kovač. Vsem cenj. gg. darovalkam iskrena hvala!

Prosimo vse cenj. naročnice, ki še niso poravnale svoje naročnine, da to store zanesljivo še v teku tega meseca.

Redno izhajanje lista je odvisno od rednega plačila naročnine!

Iz Modne priloge se naročajo kroji le tistih modelov, ki so označeni s številko in kjer je izrecno navedeno, da se dobi kroj, ter le tiste mere, ki so tam navedene. — Z naročilom brezplačnega kroja je poslati znamko za 1 din za poštnino. — Kroje, bodisi za plačilo ali tudi brezplačne lahko dobe samo tiste naročnice, ki imajo poravnano svojo tekočo naročnino.

Uprava.

Ženski svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list s krojno polo in prilogo za ročna dela znaša din 64.—, polletna din 33.—, četrletna din 17.—. Posamezna številka din 6.—. Sam list brez prilog stane letno din 40.—. Same priloge din 40.—. Za Italijo lit. 30.—, posamezna številka lit 3.—; za ostalo inozemstvo din 85.—. Račun pošne hranilnice št. 14.004. — Uredništvo in uprava v Ljubljani, Aleksandrova c. 16/I. Telefon št. 32-80. Izdaja Konsorcij, za konsorcij in uredništvo odgovarja Milka Martelanc. Tisk Narodne tiskarne v Ljubljani (Predstavnik F. Jeran)

Država in družina

O. G.

Družina je podlaga naroda in države — to je načelo, ki se splošno priznava in o katerem neskončno mnogo govore privatne, poluradne in uradne izjave.

Družina je vedno igrala veliko vlogo v človeški družbi, a ta vloga se je spreminjala v teku časa in se še spreminja. Bili so časi, ko je bila družina — velika družina, zadruga — skoraj edina družbena edinica: delovna, upravna, obrambna. Člani družine so skupno skrbeli za svoje življenjske potrebščine, njihov neposredni predstojnik je bil glavar družine, člani družine so se med sabo branili in skupaj borili proti zunanjim sovražnikom. Večino teh nekdanjih funkcij družine je sedaj prevzela država. Delovna edinica je družina samo še na kmetih in tudi tam nikakor ne več vedno — majhnim kmetom preveč manjka zemlje, da bi mogla nuditi delo in hrano vsej družini; bogati na drugem koncu socialne lestvice pa dajejo svoje otroke v šole in druge poklice. Vso upravo skupnega političnega življenja je prevzela država oziroma njej podrejeni organi; prav tako tudi obrambo in odnos proti sosedom.

V sedanjem času je naloga družine predvsem v porajanju in odgoji novih članov človeške družbe. S tem se je pa tudi njeno stališče do otrok bistveno spremenilo. V času patriarhalne družbe je družina ne le rodila otroke, temveč tudi imela glavno korist od njih. Kolikor več otrok, tem več delovnih rok, tem več sil za napad in obrambo, tem močnejša je bila. Kar je družina potrošila za odgojo mladega človeka, je dobila v obilni meri povrnjeno.

To se je sedaj povsem spremenilo. Ker je naloge družine kot upravne in obrambene in deloma tudi delovne edinice prevzela država, je država tista, ki ima neposreden dobiček od novih članov. Na družini pa je ostalo samo breme porajanja in odgoje teh novih članov. To stanje je abnormalno, že zaradi nepravilne razdelitve bremena in ugodnosti, še posebno pa zato, ker nalaga breme šibkejši, korist pa daje močnejši edinici. Ni neupravičena tožba revnih mater, češ, nihče se ni brigal za to, kako sem otroka nosila in rodila, kako sva jih z možem hranila in oblačila, dokler niso odrasli — sedaj pa, ko je treba plačevati davke, iti k vojakom, roditi otroke — zdaj jih zahtevajo od mene. Popolnoma res je, da se država, družba, še veliko premalo zaveda svoje dolžnosti do naraščaja. In v tem tiči tudi jedro onega propadanja družine, ki se kaže predvsem v katastrofalnem padanju rojstev, ki ga opažamo danes po vseh državah.

To velja za razvoj sploh. Razen tega pa živimo sedaj v času, ki ga nikakor ne moremo smatrati za normalnega, v času posebne nevarnosti za obstoj posameznika, družine in države.

Da je treba v vseh primerih nevarnosti predvsem varovati otroke, je globok naraven nagon ne le pri ljudeh temveč celo pri živalih. Ta nagon je

v modernih časih izražen z v začetku omenjenim načelom o varstvu družine, ki je tudi ustavno priznano; izražen je v Ženevski konvenciji, izražen že v starem pravilu, da je treba v primerih katastrof najprej rešiti »žene in otroke«. To ni le viteška gesta močnejših moških napram šibkejšim, temveč je podzavestno spoznanje, da brez žen ni otrok, brez otrok ne človeškega rodu.

Vendar pa se zdi, da se ta nagon pojavlja le v primerih neposredne, hude življenjske nevarnosti. Vse premalo pa se družba vobče zaveda prav resne nevarnosti za življenje in zdravje mladega bitja, tiste nevarnosti, ki nastane zaradi trajnega pomanjkanja in lakote; ne le absolutnega pomanjkanja hrane sploh, zaradi katerega človek umre v nekaj dneh, temveč pomanjkanja pravilne in zadostne hrane, od katerega otrok hira, se nepravilno razvija in umre — mogoče šele po letih, mogoče na videz »naravne« smrti po kaki bolezn, v resnici pa le od pomanjkanja.

Te velike nevarnosti za naraščaj (ena četrtnina naših otrok umre pred desetim letom starosti!) in s tem za svoj lastni obstoj, se družba vse premalo zaveda. Dokaz za to nezavednost pri nas nam daje dejstvo, da je ob sedanji vojni bilo sicer mnogo načrtov in veliko organiziranja in dela za evakuacijo otrok v primeru vstopa Jugoslavije v vojno — torej v primeru neposredne, vidne, življenjske nevarnosti, da pa ni bilo doslej res učinkovitega in organiziranega poskusa, da se družina in predvsem otroci obvarujejo že obstoječe nevarnosti, ki nastaja ob nenadnem silnem znižanju življenjske ravni, ki ga pomeni draginja.

Življenjska raven večine slovenskih družin je bila nevarno nizka že pred nastopom sedanje draginje. Že mnoga leta tožijo šolska izvestja o podhranjenosti šolskih otrok in o tem, da zaradi pomanjkanja oblek otroci ne morejo v šolo. Silno velik procent slabih zob (50 — 60% šolskih otrok) kaže na nepravilno in pomanjkljivo prehrano. Cele pokrajine so v Sloveniji, kjer otroci na deželi še kruha ne vidijo po cele tedne, da ne govorim o mleku, jajcih, mesu. V mestih pride k temu še pomanjkanje sveže zelenjave in sadja, ki sta tudi nujno potrebni.

Sedaj pa še draginja. Najvažnejša hraniva so se podražila za 100, 150, celo 200%. Plače državnih uradnikov, pri katerih bi mogla država neposredno pokazati svojo skrb za družino, so ostale iste, ali pa so se povišale tako malo, da nič ne zaleže. Plače delavcev in nameščencev so bile povišane za največ 50% — to se pravi, da je realna mzda občutno padla tam, kjer že prej ni zadostovala. Kmetje, ki imajo kaj prodajati, si nekoliko pomagajo s tem, da zvišajo cene svojih pridelkov. A poljedelski delavci, kočarji, mali kmetje, ki že prej še zase niso imeli dovolj in ki morajo skoraj vse, kar kupujejo, plačevati mnogo dražje, ti so zapadli v še hušjo bedo kakor prej. In to je tisti sloj našega naroda, ki nam daje največ otrok.

Ne smemo zapirati oči. Po statistiki SUZOR-ja (Socialni arhiv), je že 1937. leta samo 30,1% delavcev zaslužilo dovolj zase in samo 2,7% za družino. In kmetov ima samo ena tretjina po več ko 5 ha zemlje, t. j. približno dovolj za vzdrževanje družine. Zdravniško mnenje je, da se nam rodi letno okrog 8000 otrok, ki so z vsega začetka težko socialno ogroženi in potrebni pomoči javnosti. To je skoraj ena tretjina vseh naših porodov. Med temi porodi predvsem imamo iskati onih 4000 dojenčkov, ki vsako leto umro v prvem letu svoje starosti. In ker mladina težko najde zaposlitve, ker je malo družin, ki bi si znatno opomogle ob naraščanju družine, moramo šteti, da imamo vsako leto nekaj tisoč otrok več, ki jih njih lastna družina ne more preživljati. Žalostni, a logični zaključek je, da je v Sloveniji na tisoče

otrok, ki stradajo, stradajo do nevarne meje, stradajo tako, da je ogroženo njihovo zdravje in življenje.

Prej smo rekli, da je država dolžna prevzeti skrb za otroke, ker ima ona glavno korist od njih. Sedaj pa moramo reči, da mora država prevzeti to skrb tudi zato, ker je že velikansko število družin, ki ne morejo skrbeti za svoje otroke. Otroci, up in bodočnost naroda, propadajo.

Naj se nihče ne boji, da bo preveliko vmešavanje države v škodo družini. Država se že mnoga desetletja vmešava v družinsko vzgojo z obveznim šolanjem. Ne bo škodilo, ako bo država tem otrokom v šoli — in predšolski deci — tudi dala jesti, če doma nimajo, jim dala obleko in obutev za šolo ter skrbela za zdrava in cenena stanovanja. Vse to bo samo krepilo družino in ji bo omogočilo, da res izvrši svojo funkcijo porajanja in vzgajanja novih članov družbe.

Pa še to: odkar je nastopila gospodarska kriza, prav posebno pa zadnji dve leti, smo v izjemnem stanju, v stanju grozeče katastrofe, ki ji je zapadlo že na tisoče otrok. V sedanjem času, tako kakor na potaplajoči se ladji, mora veljati geslo: Rešite otroke! To se pravi, da mora država v izvrševanju svoje dolžnosti in skrbi za svojo korist dati na razpolago dovolj kreditov za resnično, dobro organizirano in vse obsegajočo socialno politiko, ki se bo temeljno razlikovala od sedanjega mašenja lukenj. Naj se črtajo krediti kjer koli, pri socialnem skrbstvu se ne smejo. Nič drugega ni tako važno za obstoj države kakor obstoj ljudi v njej. In ta je resno ogrožen. Zadnji čas je, da se družba zave svojih dolžnosti do družine in da jih spolnjuje.

ZIMSKA

Augusta Gaberščik

*V gozdu med hojami iščem in kličem —
veter, ki blodi.*

Kod vendar hodi mirnost srca?

Veja se zgane —

prazna steza.

Sneg plahuta. Sneg plahuta.

NEVESTINA PROŠNJA

Beta Levstik

*Vzemi to mojo belo obleko,
preveč mi pod njo že grudi goré;
ná ustne, izljubi iz njih hrepenenje,
ohladi mi, ljubi, vroče rokel*

*Prisluhni, prisluhni moji besedi,
preveč me te zvezane misli bole;
ná dušo, tako bo odkrita pred tabo,
kakor pred svetom biti ne sme.*

*Pomagaj, pomagaj mi, ljubi, živeti,
preveč bi mi sami bilo težko;
objemi me, dobri, močno me objemi,
da bo nama v mrzlem svetu toplo!*

Marija Kmetova

(Premišljevanja ob njeni petdesetletnici)

P. Hočevarjeva

S kakšnim zanosom se je toplega septembarskega dne l. 1910. peljala v Trst absolvirana učiteljska kandidatka na prvo službeno mesto, na Ciril-Metodovo šolo. Nič ji ni bilo težko, da se je morala ločiti od Ljubljane, kjer je doštudirala, in od nepozabne Dolenjske, kjer je v rodnem št. Lovrencu uživala detinska leta, polna močnih otroških doživetij a tudi prvih življenjskih težav. Kar z vedro dušo se je poslavljala od kulturnega centra in od literarnega ozračja, iz katerega so že poganjale prve bilke njene pisateljske rasti. Saj je vedela, da predstavlja 70.000 tržaških Slovencev drugo kulturno središče, ki skladno diha s svojim osrčjem, morda celo močnejše. Okolje, ki je že pred leti rodilo prvo slovensko žensko organizacijo, »Žensko podružnico CMD«, prvi slovenski ženski list »Slovenka« in prvo socialno žensko ustanovo »Zavod sv. Nikolaja«, okolje, kjer so se lahko plodno razmahnile pisateljske sile prvih naših realističnih književnic in novinark, Marice Bartolove,

Zofke Kvedrove, pa tudi Ivanke Anžič-Klemenčičeve, Marice Gregoričeve, to okolje bo pritegnilo in oplodilo tudi njeno tvorno moč. Marija Kmetova je takrat že pisala, kmalu se je znašla v ozračju slovenske subjektivne moderne. V njeni mladi duši so se odslej že močnejše odpirale tihe kamrice, v njih je neprestano žarela jarka luč lepote in dobrote, lovila in objemala vsak drobec zunanjega sveta — iz prirode, vsakdanjega življenja, ženske duše, otroškega doživljanja. Vsak drobec, ki se je prenil skozi prizmo njenih občutij in misli, je zadobil močan odtенок, globok prizvok, svojstven estetski ali socialni izraz. Prve črtice, ki jih je »Kmetamarija« (njen psevdonim) objavljala v predvojnih in medvojnih listih in revijah. (Slovenski Narod, Slovan, Ljubljanski Zvon, Novi Rod, Ženski Svijet), so pričale o resničnem pisateljskem talentu, ki si je preko začetne subjektivne, refleksivne lirike v prozi kmalu iskal izraza v realistični epiki. Vendar je Kmetova tudi kot epična pisateljica ohranila prejšnjo subjektivno noto. Obe povesti (»Helena« in »V metežu«), se razvijata ob njenem osebnem sodelovanju, ona sama prevzame vlogo spremljevalke ali celo soigralke ženskih vlog, in to tako močno, da pomenijo nekateri odstavki prave odlomke njenega življenjepisa. Tesna povezanost pisateljice s tržaško zemljo in njeno dušo se je razodevala zlasti v dveh oblikah: v črpanju pisateljskih motivov ter v skrbi za poglobitev materinskega jezika in notranji dvig naše mladine. Kako lepe čase, polne duhovnega bogastva, so preživljale naše deklice v šolskih urah, ko jim je Kmetova z izklesano govornico odkrivala lepoto naše besede in zgodovine. Da bi jim vzbudila smisel za estetsko uživanje, jih je vodila na razstave, jim kupovala umetniške razglednice ter jim ob vsaki priliki odkrivala višje duhovne vrednote. V teh učenkah, hčerkah bednih predmestnih delavcev, je čutila Kmetova našo živo narodno dušo, čutila se je z njo prvinsko povezano in jo skušala dvigniti na raven narodno, etično in socialno zavednega slovenskega človeka. Z istim namenom je šla tudi med delavce in jim v Ljudskem odru predavala o slovenski književnosti. Poleg tega zunanjega dela je mnogo študirala, čitala, zlasti pa pisala. V »tržaških« letih je poleg številnih črtic v revijah napisala »Bilke«, zbirko kratkih, živih utrinkov, dramo »Mati«, ki jo je vprizorilo slovensko gledališče v Trstu, večjo novelo »Helena« in pripravila povest »V metežu«, ki jo je objavila nekaj let pozneje in je prevedena tudi v češčino.

Vsak, ki je takrat poznal Kmetovo v njenem vsakdanjem izživljanju in delu, v zdravem humorju, optimističnem vrednotenju sveta, v zanosu svobodne misli, prvinske narodne zavesti in ljubezni do mladine, pa v zavestnem stremljenju po čim bolj svojskem in močnem književnem ustvarjanju ter v izredno močni oblasti jezika, je videl v njej posebnega človeka, močno umetniško osebnost, ki bo dala naši književnosti izviren, klen prispevek, kakršnega še ni zmoglo slovensko žensko pero.

Z drugim desetletjem našega stoletja je bil zaključen in prerezan smeli vzpon našega kulturnega in gospodarskega življenja v Trstu in vsej deželi,

K. v. l. 1926. je tudi »Pismo Trstu za božič 1920«. Takole mu piše poleg drugih toplih domotožnih besed:

»Kako blizu si mi, Trst, in vendar — tako daleč.

Še vem: najhujša je bila misel, da bi morala od tam, da bi morala iz Trsta. Ni bilo hujših sanj v nočeh, ne bridkejše misli na večere, kakor je bila misel, da bi ne bila več v Trstu. Z dušo in srcem sem

bila privezana, prižeta na vse to mesto, na vse one drobne, drobne dušice, ki smo bili z njimi dan za dnem. Kje so zdaj? ...»

Naš politični prelom je Mariji Kmetovi pomenil tudi prelomnico njenega osebnega in književnega življenja. Dela, ki jih je bila ustvarila do tedaj, so polna umetniškega zanosa, globokega, neposrednega doživljanja. Po preselitvi v Ljubljano pa njena vitalnost vidno pojema. Književna dela z druge prelomnice so brez avtoričine subjektivne note in vloge. Sama sebi ne zadoštuje več, zato išče opore povsod. Njena duša se krotko predaja Bogu, verska mistika je njeno duhovno zavetišče in pisateljsko oprijemališče. V proučevanju asiškega asketa in dobrotvorca in v opajanju nad Kristovo gloriolo se skladno izživlja njena pisateljska sila. Obe njeni poznejši knjigi, prevod »Kristusovih legend« Selme Lagerlöfove in »Sveti Frančišek Asiški«, sta prav značilni za njeno drugo pot, ki se ne vzpenja več v smislu nekdanje »tržaške« smelega samoustvarjalnosti, temveč se krotko in zložno vije v mirni receptivnosti. Nič samoniklega ne more več ustvariti in dobro se počuti ob samem podoživljanju umetnin, ki so jih ustvarili drugi. Zato prevaja Osorgina (Ženski svet 1932: Povest o sestri), Lagerlöfovo, Karin Michaelisovo, Kelerjevo ter sodeluje z Vdovičem pri prevajanju Turgenjevih »Lovčevih zapiskov«. Celó sebe samo podoživlja: I. 1926. izda »Večerna pisma«, zbirko črtic, arabesk, meditacij, spominskih utrinkov, ki jih je po večini napisala že prejšnja leta. Vendar ima čitatelj vtis, da je ob urejevanju te zbirke še kaj dodala, morda celo spremenila v smislu svojega novega gledanja na svet in onostranstvo. Misel, da se je to res moglo zgoditi, podpira njeno zadnje samostojno delo »Moja pot«. Pisateljica zanimivo razgrinja svoje življenje od prvih detinskih let dalje. Vendar se ne kaže povsod neposredno, v tistem duru, na katerega je bila njena duša takrat resnično uglašena; povsod se gleda in zasleduje le pod zornim kotom svoje poznejše duhovne usmerjenosti. Ves oni svobodni zagon, ki je bil nekoč prvinska sestavina njene duše, čustev in misli in v katerem je ustvarjala svoja prva, najbolj svojska in umetniško najmočnejša dela, proglašá v »Moji poti« za zablodo, nujno posledico verske ravnodušnosti. Tako je izdala svojo lastno mladost! V življenjskem malodušju, povzročenem v prvi vrsti po ločitvi od Trsta, pa tudi po oslABLjenih telesnih silah in tegobah vsakdanjega življenja je dojela Boga in se ga oklenila z vsemi silami. Ob tem duhovnem preokretu ni samo priznala vseh dogem in zunanjih katoliških obredov, temveč se je tudi odločno postavila v tok in službo katoliški kulturni in politični smeri. Odkar je stopila v ožje sotrudiške in uredniške stike z »Mladiko« in zlasti s »Slovencem«, kjer zavzema danes važno mesto kot urednica ženske in zabavne strani, ni razen redkih izjem poslala svojih stvari nobenemu listu, ki nima izrecno katoliškega svetovnonazorskega programa. Tako se je Marija Kmetova uvrstila med izrazito katoliške književnike in novinarje. Struji, kateri služi, pomeni prav gotovo veliko pridobitev, toda cena, za katero je to storila, je visoka: njen resnični pisateljski talent se ne more sproščeno uveljavljati, naša književnost pa je ukanjena za nekdanje veliko pričakovanje: Marija Kmetova ni dala slovenski literaturi onega prispevka, ki ga je obetala na svoji prvi poti.

Ka ...
... (1911) ...

Zgodba o preprostih ljudeh

I. S.

(Nadaljevanje)

Tedaj jo je eden opazil. Nasmehnil se ji je in ji pomignil: »Punčka, pridi no malo sem.«

V zadregi je potlačila prst v usta in se skrila nazaj v kamro.

Čez čas pa se je spet pomaknila k špranji. Spet so jo začeli klicati

»Pridi sem, nič ti ne bomo naredili,« so se ji nasmihali. Potem je eden celo segel v žep in ji pokazal velik svetel novc.

»Tvoj bo, če nam boš lepo odgovorila, kar te bomo vprašali. Kupila si boš lahko zanj, kar boš hotela.«

Maričkin pogled je obvisel na novcu. Lep je. Rada bi ga imela. Morda bi res veliko reči lahko kupila zanj. Reči, ki bi jih sama izbrala. Čisto sama. Še nikoli ni imela svojega denarja. Oče ga ji ni dal. Razmišljala je.

»No, pridi že bliže,« so silili.

Prestopila se je in se ustavila neodločno med vrati.

»Povedala nam boš, kaj se je zadnji čas godilo v vaši hiši. Ali je kdo prihajal k vam na obisk?«

Molčala je in jih boječe gledala. Novc v preglednikovi roki se je tako zapeljivo svetil. Kupila bi si lahko zanj, kar bi sama hotela. Čisto sama. Morda celo porcelanasto lutko?

»Govori, punčka. Ali je kdo prihajal k vam na obisk?«

Prikimala je. Pogled ji je begnil preko iztegnjenega očetovega trupla.

»Kdo? Kdo?« so oni hoteli vedeti.

Zmignila je z rameni in rekla tiho: »Tisto pa ne vem.«

»Bili so neki možje, kajne?« je preglednik izpraševal dalje: »Koliko jih je bilo, dva, trije, ali celo več?«

Marička je iztegnila dva prsta in se spet zagledala v novc.

»Kakšna sta bila? Ali ni imel eden črne brke, drugi pa je bil bolj mlad?«

Otrok je iskal v mislih neznančevi podobi, nato je prikimala.

»Magušar, stari grešnik, kar slutil sem,« se je nasmehnil preglednik tovarišu.

»Drugi pa je najbrže njegov zet.«

Marička je zmignila z rameni. »Tega ne vem.«

Pregledniki so se nasmehnili. »Seveda tega tudi ti vedeti ne moreš.«

Prestopila se je in iztegnila roko po novcu: »Ali je to zdaj moje?«

Preglednik je odmaknil roko.

»Še ne, še nekaj nam moraš prej povedati. Ali sta tista dva možaka prišla kdaj kakšne reči in jih shranila pri vas?«

»Kam pa je oče tiste reči shranjeval?«

Pokazala je pod posteljo in skrinjo, iz katere so izmetali že vso obleko.

»Ali se morda spominjaš, da je imel oče še kakšen drug prostor, kjer je shranjeval tiste reči? Pri nekaterih hišah imajo na primer v zidu kakšno vdolbino ali pa imajo kje v tleh skrivna vratca?«

Otrok je stresel z rameni in počasi zategnil:

»Tega pa ne vem, res ne vem.« Na jok ji je šlo, bala se je, da zdaj ne bo dobila novca.

Tedaj pa se je nenadoma spomnila jutra po onem dnevu, ko sta skrivnostna neznanca prvič prišla k njim. Kako je oče dvignil podnice pod mizo in kopal v tleh.

Pomisli je. Če to pove, bo pa nemara novce vendarle njen. Potihoma je povedala, kakor da se boji, da bi je ne slišal mrtvi oče:

»Morda v tleh. Enkrat sem ata videla, da je kopal. Tam,« je iztegnila prst in pokazala podnice pod mizo.

Pregledniki so planili k mizi in jo odrinili. Nato je eden počenil in začel z žepnim nožičem drezati v špranje v tleh. Naenkrat je v podu škrtnilo. Nevidna vzmet je pognala kvišku dve podnici. Pred njimi je zazijala odprtina vsa natrpana z zavojčki.

Možje so se spogledali.

»Fijuuu,« je zažvižgal eden skozi zobe,« ta je pa znal.«

Maričko je radovednost prignala bliže. Zastrmela se je v odprtino, iz katere sta dva preglednika jemala zavojčke. Pri srcu ji je bilo tako čudno. Skoraj se je kesala, da je izdala to očetovsko skrivnost.

Ko so izložili vse zavojčke, so se šele spomnili spet nanjo. Oni je po nevedoma še vedno držal novce v roki. Zdaj se ji je nasmehnil in ga ji dal:

»Na, zdaj ga pa le vzemi, mala, tega si pa res zaslužila.«

Potem je segel še drugi v denarnico in ji dal prav takšen novce. Zdaj je imela kar dva. Držala ju je na odprti dlani in ju ogledovala. Bila sta zelo lepa, kakor nova, toda tako čudno mrzla, da jo je skoraj zeblo v dlan.

Stisnila ju je v pest in odšla nazaj proti kamri. Tiho je priprla vrata in se približala postelji, kjer je še vedno kakor prej z obrazom v blazini ihtela mati.

Obstala je ob zglavju. Tako rada bi bila materi pokazala svoj zaklad in ji povedala, kaj so našli v izbi pod mizo. Saj mati tega najbrže ni vedela.

Dotaknila se je s prsti njenih las in jo poklicala: »Mama!«

Mati se je zganila, se dvignila in obrnila svoj od joka in bolečine spačeni obraz k otroku: »Kaj hočeš?«

Marička se je nasmehnila in odprla dlan.

»Poglej, tole so mi oni dali. Mama, ti ne veš, kaj so našli v izbi, tam pod mizo, kjer je ata takrat zabijal žeblje, saj se spomniš,« se je razgovorila.

Mati se je srepo zastrmela vanjo.

likal na tleh v kotu. Iskala je z očmi po tleh, kam se je izgubil drugi novce. Nikjer ga ni zapazila. Najbrž se je strkljal pod omaro. Toda tistega tam v kotu bi morala pač pobrati. Saj je njen. Pošteno si ga je zaslužila, so rekli oni tam v izbi.

Počasi, tiho se je prestopila, da ne bi vznemirila matere. V kotu je obstala. Kovanec se je svetlikal tik ob čevlju. Samo skloniti bi se bilo treba. Toda kaj je rekla mati: izdala si očeta. Saj ga vendar ni izdala. Rekla je samo... Ata je imela vendar rada. Saj ne bi mogla. Toda mati je rekla... Mati je velika in pametna. Ona ničesar ne reče kar tako. Izdala si mrtvega očeta. Kako čudno grde in bridke so te besede. Tako, da kar bole. Odvrnila je pogled od novca na tleh in trdo stopila k vratom.

S sklonjeno glavo je šla mimo preglednikov, ki so še vedno nekaj počeli pri odprtini v tleh. Ko je šla mimo postelje, kjer je ležal oče, je samogibno dvignila glavo. Zdelo se ji je, da bo oče zdaj, zdaj skočil s postelje in zakričal nad njo, kakor je kričal vselej, kadar je bil nanjo jezen. Toda ni se ganil. Njegove lopataste, žuljave roke so druga čez drugo negibno ležale na prsih.

»Mrtvega očeta si izdala, gnusoba!« je vse kričalo v njej.

Pograbila je kljuko in planila ven.

Zunaj je veselo sijalo sonce. Karo ji je priteknel nasproti in se ji začel dobrikati.

Zrušila se je na travo k psu, se ga oklenila z drobnimi rokami in zajokala.

»Kdo jim je rekel, naj iščejo tam? Ti?«

Dekletce je v zadregi povесilo glavo. Videla je, da se mati jezi. To jo je vznemirilo. Čutila je, da ni prav naredila.

»Jaz sem samo rekla, da je ata tam kopal,« je oklevajoče šepnila.

Materin obraz se je strahovito spačil. Udarila jo je po roki, da sta ji novca padla po tleh in ihtljivo zahropela:

»Da te ni sram, ti čevka! Mrtvega očeta si izdala, gnusoba. Da te ni sram.«

Jok ji je razbil glas. Glava ji je omahnila na blazino. Marička je tegobno obstala in gledala zdaj mater, zdaj novec, ki se je medlo svetil.

Še preden so očeta pokopali, je sreča za vselej zapustila Maričkin samotni rojstni dom. Odšla je tiho, neopazeno, kakor je prišla in niti drobnega sledu ni pustila za seboj. Od takrat se Marička ni nikoli več srečala z njo. Kvečjemu, da je nekajkrat v svojem majhnem, preprostem življenju še ujela njen rahli, zarjasto lepi nasmeh, ki jo je vznemiril in vzbudil v nji veliko svetlo upanje, da bo morda vendar nekoč zaživela lepše, srečnejše življenje; in je potem spet hipoma izginil, kakor večerno sonce za gorami. Marička pa je naprej živela svoje bedno življenje.

Ko ji je bilo petnajst let, ji je umrla mati. Tudi psa Kara takrat že dolgo ni bilo več pri hiši. Neko jutro ga je našla mrtvega na hišnem pragu. Star je že bil in morda je poginil od starosti. Marička ga je pokopala in jokala za njim, potem pa je polagoma pozabljala nanj, kakor v življenju sčasoma vse pozabimo, kar se nam je kdaj primerilo žalostnega ali veselega.

Materine smrti pa ni mogla preboleti kar tako. Zdaj je ostala skoraj povsem sama na svetu, saj razen neke stare daljne tete, ki je živela v trgu, ni imela nobenega sorodnika. Ta stara teta se je po materini smrti zavzela za njo. Prodali sta domačijo v samoti in Marička se je preselila v trg k teti.

Tu se je potem začelo drugo poglavje njenega življenja.

Teta je bila pobožna, stroga in sitna, kakor so več ali manj vsi stari ljudje. Marička je bila pri njej nekakšna dekla. Od zore do trdne noči je morala delati, pa je sitna teta še dostikrat godrnjala. Toda Marička ni bila žalostna zaradi tega. Dela je bila navajena. Delati bi morala povsod in potem je pač vseeno, ali dela tu ali tam. Razvila se je iz dekletca v dekle in se sama tega skoraj ni zavedala. Saj ni bilo nikogar, ki bi ji bil to povedal, ker ni bila ne posebno lepa in ne bogata. Z dekleti se ni družila, ker njene družčine niso iskale in ker je bila že od nekdanj najraje sama. Sveto pismo je znala že skoraj na pamet, ker je morala vsak večer iz njega brati teta. Toda kljub temu, da je brala vsak večer, se še ni naučila brati hitro in pravilno. Med branjem se ji je še tu in tam zateknilo. Kakšna črka se ji je naenkrat zardela tako strašno tuja in nepoznana, da ji je bilo, kakor da bi je ne bila še nikoli videla. Premolknila je, prst, s katerim je sledila črkam, je obstal, plašno je pogledala teta in iskala v mislih, da bi našla tisto nesrečno črko. Včasih se ji je to po dolgem razmišljanju res posrečilo, nekajkrat pa ji je morala pomagati teta. Starka je nateknila dvojna očala, dvignila knjigo prav pred oči in počasi razbrala črko, nato pa je nečakinjo grdo pogledala in zagodrnjala:

»Zabita si pa res kakor tnalno. Štiri leta si hodila v šolo, pa si niti črk nisi zapomnila, da te moram učiti jaz, stara reva, ki svoj živ dan šole znotraj nisem videla.«

Marička je zardela in si v zadregi popravila lase s čela, potem pa je brala dalje, nerodno in zatikajoče, kakor je pač znala, dokler ni spet premolknila pred drugo črko, ki jo je pozabila.

Ko ji je bilo edenindvajset let, jo je slučaj seznanil z Jožkom. Jožko je bil mesarski pomočnik in se je pripeljal iz mesta nakupovat živino. Bil je majhen, črnkast, rad je dosti govoril, se smejal in šalil. Hodil je po vaseh in po domeh, raztresenih v samotah. Povpraševal po voleh, kravah in telicah, barantal in kupoval. Nekoč ga je zanesla pot tudi mimo Maričkinega drugega doma. Marička je delala na vrtu, ko se je ustavil pri vrtni lesi in šaljivo zaklical, če imajo morda pri hiši kravico, telico ali devico na prodaj.

Marička se je zravnala, se zasmejala in povedala, da nimajo ničesar takšnega pri njih.

»Ne,« se je začudil in se naslonil na ograjo, »niti kravice nimate pri vas, niti telice in niti ne device, ooo...«

Marička se je smejala. Veseli mesar ji je bil všeč.

»O tisto že,« se je popravila, »imamo že, samo na prodaj ne.«

»To je pa druga reč,« se je razbesedil in njegove majhne, temne oči so se lokavo pasle po dekletu, »torej imate pri hiši kravico, telico in devico, samo na prodaj ne, jeli?«

»Oh vi,« se je hihitala Marička.

»Ampak morda bi pa vendarle kako sklenila kupčijo, kaj? Za kravico in telico mi ni, tiste lahko drugje dobim. Ampak devico, če je kaj vam podobna, bi pa res rad kako pribarantal. Kaj pravite, ali bi šlo?«

Ta pogovor se je zdel Marički nadvse prijeten. Godilo ji je, da je fantu všeč. Kokektno si je popravila lase in odvrnila nagajivo:

»To je pa treba znati.«

»Znati?« je hlastnil po besedi, »kako pa, ali bi me morda vi naučili?«

Tedaj pa je prišla iz hiše teta in prekinila razgovor.

»No, ali bo kaj?« je rezko zaklicala s praga.

Marička se je zmedena sklonila, pograbila pehar z repo, ki jo je napulila in se pognala proti hiši. Tako rada bi se bila ozrla, če je oni še tam, pa se ni upala.

»S kom pa govoriš, punčara?« se je teta zadržala nanjo, ko je stopila mimo nje v vežo.

»Vprašal je, če imamo kravo na prodaj,« je povedala Marička.

»Kravo, seveda, kravo, in zato se ti je treba tako režati tujemu dedcu...«

Marički je planila kri v obraz. V očeh se ji je zabliskalo.

»Kaj ne bi smela niti prijazno odgovoriti človeku, ki prijazno vpraša?« je ostro odvrnila.

»No, no,« je zapiskala teta, »zdaj se pa menda misliš še dreti name.«

»Kdo se pa dere, če ne vi,« je odvrnila Marička še bolj glasno. »Ampak enkrat mi bo tega dosti, da veste.«

Teti je spočetka kar sapo zaprlo. Ni bila vajena, da bi ji Marička ugovarjala in še tako ostro. Potem pa se je razregljala, kakor še nikoli. Vse božje kazni je priklicala nad dekleta, ki si drzne tako brezbožno ugovarjati in zmerjati svojo staro dobro teto. Marička ni več odgovarjala. Saj je že povedala, kar je imela reči. Bila je zadovoljna sama s seboj in je občudovala svoj pogum.

Ko je šla popoldne k šivilji, je spet srečala mesarja. Prišel ji je nasproti in jo veselo pozdravil:

»Kam pa kam, tako hitro?«

»K šivilji grem,« je povedala in se nasmehnila.

»K šivilji? Jaz sem pa mislil, da tečeš k svojemu fantu?«

»Kje pa imam fanta,« se je zasmejala.

»Nimaš fanta? O, ta je pa dobra. Potem sva pa oba enaka reveža. Vidiš, jaz pa dekleta nimam,« tako se je razgovoril in tebi nič meni nič stopal vstric nje.

»Saj jo lahko dobite. Na svetu je dosti deklet,« je rekla veselo.

»Ampak mene ne marajo. Prav nobena me ne mara,« je zatarnal.

Marička ga je od strani pogledala.

»Tega pa ne verjamem.«

»Ne verjameš, pa je le res. No, ali bi me ti mogla imeti rada?« je hitro vprašal in malo postal.

Zardela je in se zmedla.

»Jaz, kako, jaz?« se je poskusila nasmehnuti. »Saj nisem na svetu samo jaz.«

»Ampak si mi prav ti všeč,« je poudaril.

»Oh, kako smešno govorite,« se je zasmejala in stekla, ker sta prišla med tem do njene šivilje.

Pri šivilji je bila vsa nervozna. Skoraj ni vedela povedati, zakaj je prav za prav prišla. Morala je misliti nanj. Skozi okno ga je videla, kako je počasi šel nazaj. Škoda, da je ni počakal. Lahko bi se še kaj pogovorila. Bil je tako prijeten človek. Če bi hitro opravila, bi ga morda še dohitela. Toda ta šivilja je danes kar ni mogla razumeti. Ko sta se zastran jopice že pogovorili, jo je začela spraševati še o drugih rečeh, kakor da bi jo namenoma zadrževala. Skopo ji je odgovarjala in se neprestano ozirala v okno.

Ko je končno vendarle opravila, se je na hitro poslovila in se pognala po cesti proti domu, kakor da ji gori za petami. Napenjala je oči in gledala po cesti, pa ga ni nikjer opazila. Prepozna sem, ji je bilo kar hudo. Stiskala je ustne od nejevolje in grenkobe, ki se je nabirala v njej. Ko pa je tako že šla kos poti, je nenadoma stopil izza vogala pred njo, da je prestrašena in presenečena vzkljnila.

»Kaj pa kričiš?« se je zasmejal, »ali sem zdaj morda kaj drugačen, kakor sem bil prej?«

»Tisto ne, ampak prestrašila sem se, ko se tako nenadoma prikažete,« se je poskusila smejati.

Prijel jo je za roko in jo potegnil na stezo, ki se je v vijugah vlekla čez travnik.

»Pojdiva tod, lepše je.«

»Zakaj neki?« se je navidez začudila, sledila pa mu je vendarle.

Tako sta šla drug ob drugem, sama, daleč od ljudi in hiš. Pogovarjala sta se to in ono. Marička mu je tožila o teti, kako huda in sitna je.

»Ampak danes sem ji pravih povedala,« je rekla zadovoljno.

»Tako je prav,« jo je pohvalil, »saj si vendar odraslo dekle, ne pa kakšen smrkav otrok.«

Potem ji je pravil še o sebi. Tu bo ostal še dva do tri dni, da bodo živino prignali s hribov, kjer jo je nakupil. Potem se vrne spet v mesto. Uslužben je pri dobrem mojstru. Nič hudega mu ni. Zaslužek je dober in sploh se kar lepo živi, le dekleta bi še rad.

Marička je zardevala. Ko ji je med pogovorom kakor ponevedoma položil roko krog bokov, se je za spoznanje odmevnila od njega, izvila pa se mu ni.

Sonce je počasi zahajalo. V travi so peli murni. Takšen prijeten topel mir je bil razlit vseokrog.

»Sediva malo, saj se ti nikamor ne mudi,« je predlagal in se zleknil v travo.

»Domov moram, teta bi se jezila,« je ugovarjala.

»Že spet teta in teta. Kaj pa imaš od te svoje tete drugega kakor samo zmerjanje. Tega si pa že navajena, saj si sama prej rekla. No, kaj te potem more od tete še hujšega doleteti, če malo sedeš tu pri meni.«

»Ampak vendar, saj se ne spodobi,« je oklevala. »Še nikoli nisem tako sedela sama s tujim moškim.«

»Boš pa nocoj,« jo je potegnil k sebi.

Sedla je in se odmeknila nekoliko vstran od njega.

Legel je na bok in utrgal bilko in jo s slastjo žvečil ter veselo gledal dekleta.

»Ali ni prijetno takole sedeti,« je segel po njeni roki.

»Je,« je tiho odvrnila, mu prepustila roko in gledala proti hribu, ki ga je dalja sinjkasto pobarvala, da je bil videti, kakor bi bil narejen iz oblakov.

On jo je še vedno držal za roko. Nenadoma jo je potegnil k sebi in rekel: »Prej sem te že vprašal, zdaj pa to vprašanje še enkrat ponovim: ali me imaš vsaj malo, čisto malo rada?«

Pogledala ga je. Njegov obraz je bil tako blizu njenega, da je čutila njegovo vročo sapo. Nekaj čudno prijetnega jo je prevzemalo.

»Ne vem, res ne vem,« je zajecjlala in temno zardela.

»Jaz pa vem, da me imaš rada,« je zamolkló poudaril in jo poljubil. Vrnila mu je poljub. Njegov objem je bil tako vroč in prijeten. In sploh vse je bilo tako prijetno in tako čudežno lepo, kakor da bi ne bilo res. Ti brezbrežni dišeči travniki, pesem murnov in tisti daljnji s sinjino zastrti hrib. In onadva sama, sama, sama... Kako neizmerno daleč se je naenkrat odmeknila sitna stara teta in vse ono, kar je Marički doslej in ji bo poslej pomenilo njeno vsakdanje življenje.

Tri dni je ostal Joško in tri prelepe večere je Marička preživela z njim. Potem pa se je odpeljal nazaj v mesto in dekle je spet zaživelo svoje vsakdanje življenje. Seveda se je to življenje od prejšnjega v marsičem razlikovalo, kakor se je ta zdajšnja Marička razlikovala od one prejšnje Maričke. To ni bilo več tisto boječe, tiho dekle, ki bi na vsako tetino zmerjanje le še bolj sklonila glavo. Zdaj se ji je vselej pogumno zoperstavila. Zavest, da ima človeka, ki jo ceni in jo ima rad, jo je delala pogumno in odločno. Joško ji je obljubil, da čez mesec dni spet pride. V jeseni pa jo sploh odpelje s seboj v mesto za vselej.

Marička je dosti razmišljala o vsem tem. Vse v njej je bilo tako sončno in veselo. To bo pač lepo, ko postane mestna gospa. Imela bosta sobo in kuhinjo, morda pa celo dve sobi. Tam v mestu bo morala nositi klobuk in čevlje z visokimi petami, lepa bo, kakor so lepe mestne gospe.

Čez mesec dni pa se Joško ni vrnil in tudi pisal ni nič. Drobnó jo je zaskrbelo, pa se je tolažila: prišli so pač zadržki vmes. Prišel bo nekaj dni pozneje. Pa ga ni bilo in ni bilo. In ne pisma, niti drobnega sporočila ne.

Drugi mesec se je že nagibal kraju, prešel v tretjega, o Jošku še nobenega glasu. Pride! je upala. Pride! se je tolažila. Pride! je samo sebe pomirjala, toda pomiriti se ni mogla. Nekaj se je godilo z njo, nekaj čudnega, da se je smrtno prestrašila: v život se je začela debeliti. Ali bo morda res dobila otroka?! Končno je spoznala, da je to nedvomno in morala je vse priznati teti.

To je bilo grozno in še več kot grozno, teto bi bila skoraj zadela kap. Tako se je zaprepastila, da sprva ni mogla spraviti besedice iz sebe. Šele po malem je prišla k sebi in začela kričati. Kričala je tako, da so se na cesti začeli zbirati ljudje in so radovedno zijali proti hiši. Marička ji je sprva ugovarjala in ji pojasnjevala, da se bo tako omožila. Njen Joško mora vsak

čas priti ponjo. Toda starka je kričala svoje, da takšne sramote v svoji poštenu krščanski hiši ne bo preživela; obkladala je dekle z najgršimi priimki, cvilila in jokala in Marička je končno utihnila. Šele takrat se je spet oglasila, ko je teta rekla, da se mora takoj pobrati od hiše. Kar poveže naj svoje reči in naj gre. Še stare copate bo zažgala za njo, da se več ne vrne.

V dekletovih mislih je zasijalo mesto. Tam bo najlaže našla Jožka. Če on ne pride ponjo, bo šla pa ona k njemu. Vesel bo. Teta ima še nekaj njenega denarja, ki je ostal od izkupička za hišo njenih staršev. Ta denar ji mora dati.

»Dajte mi moj denar, pa grem takoj,« je zakričala naglušni starki v uho.

Teta je oddrsala v kamro in nezaupljivo zaklenila vrata za seboj. Dolgo je šarila in se glasno jezila sama s seboj. Menda je imela denar skrit v posteljni slamnjači. Ko se je spet prikazala, je imela v roki nekaj umazanih bankovcev.

»Tu imaš svoj denar, ti candra,« ga je vrgla pred nečakinjo, »in izgini čimprej, četudi k samemu satanu...«

Tako se je zaključilo drugo poglavje Maričkinega življenja.

Za kmečkega človeka pomeni beseda mesto nekaj zelo lepega in zapeljivega. Tudi Marička je upala, da bo v mestu zaživela mnogo lepše in lažje življenje, kakor je bilo tisto pri naglušni, sitni teti v majhnem, od boga in ljudi zapuščenem trgu. Otrok, ki ga je nosila, je ni mnogo skrbel. Bo že kako, se je tolažila. Saj pa je bilo še precej časa do takrat, ko je imel priti na svet. Do tedaj se bo še našla s svojim Joškom in potem si bosta uredila življenje, da bo prav. Za prvo silo ji pa tudi ne bo nič hudega, saj ima denar.

Tako je prišla v mesto nekega sončnega pomladnega dne. Hodila je po ulicah. Občudovala je visoke, drugo k drugi stisnjene hiše, vstopila je v to in ono cerkev, ki so se ji zdele tako velikanske, da bi bila skoraj mislila, da se z vrhom zvonika dotikajo neba; gledala je mračne obraze svetnikov in svetnic, mogočne marmornate stebre ob oltarjih in velike, zlato se lesketajoče svečnike in si mislila, kako je tu v mestu vse drugače, vse večje in lepše.

Prve dni je nočevala v krčmi, potem pa si je nekje v predmestju poiskala opremljeno sobico. Priselila se je k neki delavski družini. Ker je imela dosti časa, je rada posedala v kuhinji pri gospodinji, ki je bila še mlada in prijazna ženska. Pogovarjali sta se to in ono. Gospodinja ji je rada tožila svoje križe in težave. Pripovedovala ji je o svojem možu, ki se je povsem izpridil. Včasih je bil takšen priden delavec in skrben oče svoji družini. Zdaj pa o tem ni ne duha ne sluha več. Pije, kvarta in največkrat zapravi ves zaslužek, če se povrh še ne zadolži. Tudi bolezen si je nakopal s svojim nerednim življenjem. Kašlja, tudi kri je že pljuval, oh, tako se boji, da še otroci ne bi nalezli; pa kaj hoče, denarja za zdravila ni, še manj za kakšno zdravilišče. Tako je pač na svetu za siromake zapisana za vse enaka zapoved: Živi, trpi in hvali boga za vse bridkosti in težave, ki ti jih življenje naloži na pleča in se tolaži z večnostjo, kjer te čaka nebeško plačilo.

Seveda tudi Marička ni molčala. Pripovedovala ji je brez sramu in zadrege, da pričakuje otroka. Dosti ji je tudi govorila o svojem ženinu Jošku. Opisala ga ji je s takšnimi lepimi besedami, da je ženska sklepala roki in vzdihovala: »Da, da, saj rečem, niso vsi moški na svetu enaki. Nekateri so še dobri in poštenu.«

Marička pa seveda ni samo doma posedala. Veliko je hodila po mestu. Iskala je Jožka. Preden je videla mesto, je bila prepričana, da ga bo našla že prvi ali vsaj drugi dan. Ni si mogla predstavljati, da ima mesto toliko ulic in uličic in toliko ljudi.

(Dalje prih.)

NEROJENEMU OTROKU

(Iz cikla »Pesmi naših dni«)

I. S.

*Pst, pst, tiho,
da se ne zbudi —
moj mali,
ki mi pod srcem spi.*

*Zdaj sanja
in glavico sklanja
k mojemu srcu —
ter prisluškuje utripom krvi...*

*Naj sanja, naj spi — dolgo, dolgo.
Saj mu je zdaj lepo in toplo
in nič še ne ve, nič ne sluti,
da je živeti težko.*

*Tiho, tiho stopajte, noge,
mehko, mehko delajte, roke,
rahlo, rahlo utriplji srce, —
naj on še ne čuti, naj zdaj še ne zve,
kolikšno je moje gorje.
Saj jih je sedem že,
osmi bo on —
osmi, iz trpljenja za trpljenje rojen,
osmi, vzgojen od jetične matere,
osmi, od očeta pijanca vedno tepen...*

*Joj, vsa trepečem, tako se bojim!
In vendar vroče, vroče želim,
da bi že skoraj rodilo se,
da bi ljubeče objelo me,
moje dete
najmlajše, najljubše..*

Enakopravnost moža in žene

A. G.

Časi se spreminjajo in sicer v takem tempu, da se skoraj čez noč preobrača marsikaj, kar je delalo videz ustaljenih vrednot in oblik družbenega življenja. Saj ni še dolgo tega — in se deloma še vedno vzdržuje, čeprav v orokavi-

čenih argumentih — ko je pomenjalo pripadništvo takim ženskim organizacijam, ki so za žene smelo zahtevale v polni meri vse tiste državljske pravice, ki so jih deležni moški, nekako izmaličenje in degeneracijo prave žen-

ske narave, tako da so dosledne borilke tvegale v tem oziru ne samo od moške, marveč tudi od ženske strani skoroda moralen in družaben bojokt.

Toda — kot rečeno — časi se izpreminjajo in ljudje z njimi. Sodobna dinamika je postala usodna ne samo za cele države, ampak tudi za posameznike. Brezobzirno podira kitajsko zidovje, za katerim se je konservativna miselnost upirala sto in tisočletja najpreprostejšim spoznanjem. Res je sicer, da niti nekdanja kulturna stopnja, niti gospodarska struktura nista silili v taki meri žensko izven štirih sten njene družinskega občestva, kakor danes ter da se zaradi tega ne more vse dosedanje naziranje o enakopravnosti moža in žene pripisovati na rovaš konservativne miselnosti, kajti nova spoznanja rasejo vzporedno z novimi življenjskimi oblikami, toda ženska je bila od početka prav tako človek kakor moški ter je morala prav tako kakor moški prispevati s svojim čeprav svojstvenim delom za gospodarski in kulturni napredek človeštva. Bila je torej vedno nujno potreben član človeške družbe in s socialnimi dolžnostmi enako obremenjena državljanka, ne da bi jo družben ustroj nagradil za to s tistimi državljanskimi pravicami, ki so si jih moški oddelili sami sebi. Toda — eppur si muove! Veliki družbeni preobrti rode velike spremembe tudi v miselnosti. Žal da slede take spremembe vedno le za potoki prelite človeške krvi in za strahotami družbenih pretresov. Potrebna je menda bila zadnja svetovna vojna, da se je podal dokaz velike družbene tvorne sile ženskega sveta v času, ko zapuščajo moški svoja delovna področja in svoje domačije in hite na ogrožena mesta braniti svoje in domovino. Ta dokaz o ženski konstruktivnosti je pomagal utišati stare in prastare predsodke o ženski manjvrednosti v človeški skupnosti. Nekdanji primitivni argumenti proti ženski enakopravnosti so deloma utihnili, deloma se pa skrili za navidezno ganljivo skrb za ohranitev ženskega dostojanstva in

njene posebne misije, ki bi z brezobzirno pritegnitvijo v surovo borbo za gospodarski obstanek v umazano politično arena gotovo utrpela težko okrnitev in to v veliko škodo nje same in človeške družbe sploh. Z odtegotvanjem državljanske enakopravnosti se hoče na ta način rešiti žensko dostojanstvo in njeno blagodejno svojstveno poslanstvo v človeškem kolektivu.

Ta argumentacija ni žensk nikdar prepričala, vedno manj pa je tudi moških — resnično kultiviranih in socialno naobraženih — ki bi se je upali resno posluževati v resni družbi.

Nov dokaz za to smo dobili tudi pri nas v najnovjšem času v Političnih gospodarskih in socialnih načelih, ki jih je objavila Omladina Jugoslovanske Nacionalne Stranke konec lanskega leta. Ta načela so bila sprejeta kot osnovna delovnega programa na seji banovskega odbora OJNS v Ljubljani dne 5. sept. 1940. V tem programu se zahteva, da imej žena kot nosilka dolžnosti in odgovornosti, a predvsem kot človek, moževim enake pravice v vsem javnem, političnem, kulturnem, socialnem in gospodarskem življenju.

Torej prost dostop do vseh stopenj izobrazbe, položajev in pravic pod možu enakimi pogoji. Odstranjeni morajo biti vsi iz dosedanjega podrejenega družbenega položaja žene izhajajoči predsodki. Kvarne posledice dosedanjega zapostavljanja žene ne smejo biti nepošten argument za njeno nadaljnje zapostavljanje.

Družba mora priznavati načelno enakovrednost, človeško enakopravnost in nacionalno enakost moža in žene kljub funkcionalni različnosti. Tako se naj mož in žena dopolnjujeta v višjo popolnost v zasebnem in javnem življenju.«

Iskreno pozdravljamo to možato priznanje, ker smo prepričane, da je ta višja popolnost v vsem življenju dosegljiva le na ta način, da sodelujeta oba spola res enakopravno pri gradnji bodoče človeške družbe.

Kako se Maksim Gorki spominja Tolstojeve žene

P. Hočevarjeva

Ob 30letnici Tolstojeve smrti se je svet spomnil velikega Rusa ter pogledal v njegovo zasebno življenje prav s takim zanimanjem kakor v njegova književna dela. Saj je bil Tolstoj realist v popolnem pomenu besede: resnično, vsakdanje življenje mu je dajalo pobudo in izhodišče za literarne in filozofske stvaritve, smoter njegovih miselnih dognanj pa so bila načela, po katerih naj bi človeštvo pojmovalo, presojalo in dvigalo raven zasebnega in javnega življenja.

V zasebnem življenju Tolstojevem je pripadla važna vloga njegovi ženi Sofji Andrejevni. Poročila sta se, ko je bilo njej osemnajst let, njemu pa štiriintrideset. Že sama dejstva, da je živeła z njim, tako svojevrstnim človekom, oseminštrideset let, rodila trinajst otrok, prepisovala možu vse dolge romane (*»Vojno in mir«* celo desetkrat!), imela v rokah vse gospodarstvo, vzgajala in poučevala otroke, vodila vse posle z založniki in cenzuro — že ta dejstva pričajo, kako je bilo njeno življenje ozko spojeno z delom Tolstoja. Jasno je, da je morala biti ta žena izredno sposobna, močna, odločna in razumna. Vendar so jo prav najožji pristaši Tolstojevih naukov črno zapisali v zgodovino, češ da Tolstoja ni razumela, mu le grenila življenje, bila njegov zli demon in ga ovirala v praktičnem spoznavanju moralnih načel. Med največjimi nasprotniki sta bila njena hči Tanja in tolstojanec Čertkov; dokler je bila živa, sta jo sovražila in črnila pred Tolstojem, po njeni smrti pa sta jo klevetala tudi v tisku. Pač pa se je za nesrečno ženo odločno zavzel sam Maksim Gorki, ki je bil tudi v ozkih stikih s Tolstojem in njegovo družino. V svojih *»Spominih«* zavrača napade na Sofjo Andrejevno in jo poveljuje kot junakinjo, ki je bolj kot drugi poznala in razumela Tolstoja ter posvetila vse življenje njemu, njegovemu zdravju, načrtom in delu. Predvsem ji šteje v veliko zaslug, da je varovala moža *»pred surovostjo, prilizovanjem in sebičnostjo mnogih dozdevnih »tolstojancev«*. Gorki piše takole:

»Njena velika nezaupljivost do pristašev in »apostolov« Tolstoja je povsem razumljiva. Dejstva, kakršna sem omenil, popolnoma opravičujejo njeno prizadevanje, da bi odpodila od moža zajedavce; videla je pač in razumevala veličino njegovega ustvarjanja in napetost njegovega duševnega življenja.

Lev Tolstoj je bil med vsemi velikimi duhovi XIX. stoletja najbolj zamotana osebnost. Vloga njegove edine intimne prijateljice, žene, gospodinje in matere njegovih številnih otrok, je bila nesporno težka, zelo odgovorna vloga. Da je morala živeti s pisateljem, ki čita korekture svojih del sedemkrat, jih vsakokrat skoraj na novo piše in pri tem močno razburja sebe in druge, da je je živeła s stvarjalcem, ki gradi mogočen svet, ki ga pred njim še ni bilo — ali moremo pravilno razumeti vse skrbi tako izrednega življenja?

Ne vemo, kaj je Lev Tolstoj govoril ženi, kaj je ona njemu govorila v tihih urah, ko je njej prvi čital pravkar napisano poglavje svojih del. Nikakor ne podcenjujem izredno ostrega pogleda genialnega moža, pa vendar mislim, da je marsikatera poteze ženskih oseb v njegovih grandioznih romanih mogla poznati samo žena in da jih je ona dala pisatelju.

Poznavalci Tolstojevega pisanja in njegovega odnosa do žene pripisujejo Sofji Andrejevni velik pomen pri njegovem literarnem delu. Ne samo da je neumorno prepisovala njegove rokopise, temveč se je večkrat tudi posvetoval z njo in uvaževal njene pripombe; prekrasni lik vdane in čustvene Kiti v *»Ani Karenini«* je ustvaril po njej.

»Kadar govorimo o Tolstojevi ženi«, piše dalje Gorki, »ne smemo pozabiti, da je bila kljub pisateljevi strastni naravi Sofja Andrejevna skoraj celo človeško dobo edina žena, ki jo je imel. Bila je njegov zaupni, ljubljeni in prav gotovo tudi edini prijatelj... Že to neprekinjeno, dolgo sožitje s Tolstojem daje Sofji Andrejevni pravico, da je pazila na vse prave in navidezne častilce genijevega dela in spomina.

Ko sem se spominjal srečnih dni in velike časti, da sem mogel spoznati Leva Tolstoja, sem o Sofji Andrejevni namenoma molčal. Nisem je imel rad. V njej je bilo ljubosumno, vedno živo, morda celo bolno poželenje, da bi svojo nedvomno veliko vlogo v življenju moža še bolj podčrtala... Po mojem mnenju je bilo to pri njej popolnoma odveč, včasih celo smešno in zanjo ponižujoče. Svoje lastne vloge bi že zato ne bila smela podčrtavati, ker takrat ni bilo okoli Tolstoja človeka, ki bi se bil mogel meriti z njo po duhu in energiji.«

Gorki je bil več mesecev pri Tolstojevih. To je bilo v Gaspri na Krimu, ko se je Tolstoj zdravil. Tam je videl marsikaj:

»Če se ne motim, se je bila v Gaspri zbrala vsa Tolstojeva družina, njegovi otroci, zetje in snah. Imel sem vtis, da so se sešli sami bolni ljudje, ki si niso znali pomagati. Dobro sem videl, v kakšnem vrtincu najhujših vsakdanjih malenkosti je živel Sofja Andrejevna: morala je paziti na bolnikov mir in na rokopise (državni pravnik je neprestano prežal, kdaj bo Tolstoj umrl in bi on zapečatil njegove zapiske), hotela je napraviti otrokom čim več ugodnosti, morala je odklanjati hrupno vsiljivost resničnega sočutja najavljenih obiskovalcev in skoraj poklicnih zijal, in je morala vsem streči in za vse skrbeti. Izravnovati je morala tudi ljubosumno tekmovanje zdravnikov, kajti vsak je bil prepričan, da ima samo on častno nalogo zdraviti bolnika.

Čisto nič ne pretiravam: prav v tistih hudih dneh — v nesreči je rado tako — se je nakopičilo v hiši toliko smeti, malih neprijetnosti, razburljivih malenkosti. Tolstoj nikakor ni bil tako bogat, kakor so splošno mislili; živel je od pisateljskih dohodkov, pri tem pa imel kopico otrok, ki so bili sicer vsi odrasli, toda delati niso znali. V tem vrtincu vsakdanjega morečega prahu je živel Sofja Andrejevna noč in dan. Nervozno je stiskala zobe, zapirala pametne oči, vzbujala občudovanje s svojo neutrudljivostjo in sposobnostjo, da je bila vedno in povsod o pravem času, da je vse pomirjala in dušila godrnjanje teh malih, med seboj nezadovoljnih ljudi.

...Kakor vsi veliki duhovi je tudi Tolstoj živel skoraj na cesti; vsak mimoidoč si je lastil pravico, da se lahko tako ali tako približa velikemu človeku. Nedvomno je Sofja Andrejevna odrinila marsikatero umazano, sebično roko, ki se je stegovala proti možu, in je potisnila stran veliko ravnodušno zvedavih prstov, ki so hoteli preiskovati globino duševnih ran nemirnega človeka, ki ga je ona tako ljubila.

V posebno velik greh so šteli Sofji Andrejevni njeno obnašanje ob agrarni revoluciji 1905—1906. Kakor druge ruske veleposesnice je tudi ona najela Kavkazce, da so varovali Jasno poljano pred opustošenjem. Tolstojanci so ji to očitali, češ: žena Leva Tolstoja, ki ni priznaval privatne lastnine, bi ne bila smela ovirati kmetov pri pustošenju posestva. Toda bila je njena dolžnost, da obvaruje Tolstoju življenje in mir; takrat je živel na Jasni poljani in je užival mir, ki je bil njegovemu duševnemu delu nujno potreben. Ta mir mu je bil tem bolj potreben, ker so mu moči že pojemale in se je že poslavljal od sveta. Pet let pozneje je pobegnil z Jasne poljane.

Stari Tolstoj je večkrat poizkušal bežati; k temu so ga nagovarjali njegovi pristaši, češ da mora biti zvest svojim moralnim načelom in se ločiti od

vsega, kar ga ovira pri iskanju božjega kraljestva. Nič čudnega ni, če je žena sovražila te »pristaše« ter je noč in dan pazila na bolehnega starčka, da bi ne pobegnil iz njenega skrbnega naročja. Pri tem so ji začeli odpovedovati živci, mislila je na samomor, razburjenost se je včasih stopnjevala do duševne zmedenosti. Najhuje ji je bilo pač takrat, ko je nesla v Astapovo mehko, vezeno blazinico umirajočemu Tolstoju pod glavo, a je tolstojanci niso pustili k njemu, češ da je on sam ne mara videti...»

Gorki zaključuje svoje spomine: »Žena, ki je petdeset težkih let živela kot soproga velikega umetnika, zelo svojevrstnega in nemirnega človeka, žena, ki je bila njegov edini resnični prijatelj na dolgem življenjskem potu in aktivna pomočnica pri njegovem delu, se je nazadnje strašno utrudila, kar je docela umevno. Istočasno pa je gledala, kako se je ta velikan, njen mož, trgal od sveta. Čutila se je osamljeno, nihče je ni več potreboval. To jo je tiralo do upora. V zgražanju nad tem, da jo tuji ljudje odrivajo z mesta, ki je bilo pol stoletja njeno, se ji je omračil um. Pozneje je umrla samotna, od vseh zapuščena. Po smrti so se je spominjali le zato, da so jo klevetali.

To je vse...»

Nismo me krive

Angela Vode

Tudi po slovenskih listih se večkrat omenja eno najbolj perečih vprašanj slavonske vasi: to je padanje rodnosti slavonske družine. Tudi vzroke temu novodobnemu družbenemu pojavu iščejo, a pri tem konec koncev vedno zadržajo v komodno ugotovitev: propadanje morale; zlasti med ženskim svetom.

Hrvatska socialna delavka Nada Sremec je posvetila v svoji zanimivi knjigi »Nismo me krive« v ta problem globlje in pokazala prave vzroke.

Z ogorčenjem je poslušala očitke, da je žena kriva vsega mogočega zla od razpadanja zadružnega življenja do propadanja vasi in rodbine. »Ena edina beseda in krivec je ugotovljen« — in ta beseda je: ženska.

Zato se pisateljica pridružuje tistim, ki hočejo to vprašanje osvetliti s prave strani in pobiti neutemeljene očitke slavonski ženi. Za razumevanje tega vprašanja je treba poznati socialno ureditev kmečke slavonske družine. Ta družina je do nedavna živela v zadrugah, podobno kakor jih poznamo iz prvotne

družbene ureditve slovanskih narodov. Temelj zadružne ureditve je skupno gospodarstvo večih rodov in njihovih družin. Vemo, da je bilo v takih zadrugah razdeljeno delo na vse člane po njih telesni moči in sposobnostih. Plo-dovi tega skupnega dela so bili skupna last.

Z uveljavljanjem zasebne lastnine in kapitalističnega gospodarstva je zadružna ureditev propadla, čeprav se je v gospodarsko manj naprednih deželah obdržala prav v našo dobo; tako tudi v Slavoniji. Onim rojakom, ki tožijo za zadrugami in dolže žene kot vzrok njihovemu razpadu, pokaže pisateljica, da tudi ta družbeni pojav odreja svoje kile, ki so povzročile tudi ostale socialne spremembe nove dobe: to je denar in stroj — oboje temelj kapitalističnega gospodarstva.

Ko se je pod temi zunanji vplivi začela rušiti zadružna ureditev, so vstali pred slavonskimi gospodarji, ki so postali samostojni, novi problemi.

Nekaj časa — v dobi gospodarskega razcvita — je individualno gospodar-

stvo (posestvo gospodarja - poedinca) začuda cvetelo. Bogastvo je raslo, vas se je dvigala, ljudje so postali razsipni. Kupovale so se vse radosti, ki jih je nudilo novo življenje. Nihče ni mislil na jutrnji dan, na prihodnost. Vsakdo je želel samo eno: postati sam svoj gospodar — a to **tudi ostati**. To poslednje pa se je kmalu pokazalo kot mnogo težje. Kako lahka je bila prva delitev zemlje in združne imovine! Mislimo si gospodarja, na katerega je prišlo 60 juter zemlje! Toda on ima štiri sinove. Ko se bodo ti poženili, odpade na vsakega 15 juter. A kaj naj počne novi, »jadni gazda« s petnajst jutri zemlje. Tako stoji gospodar pred vprašanjem: kaj storiti, da bodo tudi sinovi gospodarji, gazde? In nujno pride do rešitve: treba je povečati posestvo — ali zmanjšati število otrok!

Gotovo se je vsak gospodar najprej oklenil prve odločitve. Toda kako naj to stori? Poskusil je z edino možnim sredstvom: s podvojenim delom skuša pomnožiti plodove zemlje in jih čimbolje vnovčiti. Toda pri tem naleti na nepremagljive težave, ki jih prinaša s seboj prehod iz tako imenovanega naravnega gospodarstva v kapitalizem. Novi gospodarji še niso deležni prednosti, ki jo je vendarle prinašala — poleg mnogih nevšečnosti — razvita industrija, ki omogoča cenen nakup industrijskih izdelkov, a na drugi strani sprejme prebitek prebivalstva na tovarniško delo. V agrarnih deželah plačajo kmetje za industrijske izdelke visoke cene, ki jih komaj zmorejo, a svoje poljske pridelke morajo prodajati pod lastno ceno. Potrebe se povečavajo, a cohodki nikakor ne naraščajo v isti meri. In tako prihaja kmet do spoznanja, da tudi s podvojenim delom ne more povečati svojih dohodkov in svojega zemljišča.

A kmet — gospodar hoče obvarovati svoje posestvo neokrjneno, noče ga zdrobiti na manjše dele, ki ne bodo v stanu rediti bodoče družine njegovega otroka. Kaj naj stori, da bo dosegel ta

poglavitni smoter smisla njegovega življenja in truda?

Ko se je Anton Radič ustavil ob tem problemu, se je tudi on vprašal: kam z otroki, da ne bo posestvo tako razdrobljeno, da ne bo moglo preživljati potomcev? Vprašanje je takole rešil: enega dediča pustimo na zemlji, a ostale pošljimo v mesto na delo.

Mnogi so tako tudi storili, toda ko je nastopila velika gospodarska kriza in brezposelnost, so ti kmečki sinovi tavalni po mestih brez dela in kruha — in njihovi očetje so spoznali, da tudi Radičev nasvet ne bo rešil tega strašnega vprašanja.

Zato so se mnogi odločili temu od pomoči z zmanjšanjem števila otrok, da jim ohranijo dom, ki jih bo mogel preživljati. Tu je izvor, ki vodi v spoznavanje najbolj perečega problema slavonske vasi. O njegovi rešitvi pravi avtorica: rešiti to strašno zagonetko more samo organiziran narod.

Ker pa se narod tega ni zavedel, je skušal rešiti vprašanje vsak poinec zase, kakor je pač vedel in znal. Da bi ohranil svoje posestvo neokrjneno, se je zatekel k omejevanju števila otrok.

Tako vidimo, da je vprašanje o izumiranju slavonske vasi v tesni zvezi s poglavjem zemlje, grunta. Kdor hoče ostati gospodar na svojem gruntu, kdor hoče tudi svojim sinovom zagotoviti ta položaj, mora ohraniti posestvo nezmanjšano. In če je imel hčerko in jo je hotel poročiti, ji je moral dati za doto »tal«, grunt. A to je mogel dati samo eni.

»Zato ni resnica, da lepe slavonske žene samovoljno zmanjšujejo število otrok zaradi nečimernosti in razuzdanosti, kot jim nekateri očitajo, marveč zaradi težke nujnosti, da onim, ki jim dajejo življenje, zagotove tak obstanek kot so ga imeli njihovi očetje in dedje.«

Možitev edinke ali edinca je edino sredstvo, da ostane posestvo neokrjneno, da bo naslednik res »gazda«, gospodar. Toda to spoznanje ima hude posledice, kajti na eni strani povzroča straš-

ni problem Slavonije — belo kugo, to je umetno preprečevanje rojstev, na drugi strani pa nujno pomehkuženje kmečkega človeka, ki kot edinec, za katerega starši trepečejo, mora postati razvajen, dela nezmožen in zlasti dekleta gizdava. A kako naj bo na kmetih dober gospodar tisti, ki sam ni vreden vsakega dela in tudi trpljenja? In kako naj bodo hčerke edinke sposobne za življenje, kot ga mora živeti kmečka žena in mati?

Poleg tega je pa tako samohotno splavljanje, posebno če ga ne izvrši strokovnjak, zvezano z življenjsko nevarnostjo. In vendar se te matere poslužujejo tega, čeprav se zavedajo, da stavljajo na kocko lastno življenje. Tako je pač gospodarska nujnost in one si ne vedo drugače pomagati. Koliko skritih tragedij se skriva za vsemi temi drznimi posegi v naravni potek njihovega spolnega življenja! Dekleta se začno močiti s 15 leti, a z 20 leti so že vse poročene. Torej jih čaka 30 let strahu pred novo zanositvijo. Spočetje za slavonsko ženo (kakor tudi za mnoge druge) ni sreča, marveč začetek skrbi, saj ve, da ne sme več roditi, kadar ima že nekaj otrok.

Bistven vzrok izumiranju slavonske vasi je torej nedvomno gospodarsko vprašanje. Toda ta vzrok spremljajo še drugi pojavi, ki tudi mnogo pripomorejo k temu stanju. Osnova tem ostalim pojavom je pa nedvomno pomanjkanje higijene, poučenosti širokih ljud-

skih plasti o temeljnih naukih zdravstva ter pomanjkanje higijenskih naprav in vobče higijenske ureditve vasi. Posledica teh pomanjkljivosti je, da umre vsako četrto dete do desetega leta in da med mladimi in starimi kosi jetika »Kč zazvone zvonovi mladi ženi, tedaj se vprašaj: jeli sušica?« A če ni sušica, je splav... In prvo zlo je često posledica drugega.

To stanje v slavonski vasi je torej ustvarilo novo gospodarstvo — pisateljica pravi: novac, kapital, ki je uničil staro zadrugno ureditev in razdrobil zemljo. Med razdvojene ljudi se je naselila sebičnost, zavist, mrznja. Ljudje mislijo in čutijo drugače kot tedaj, ko so živeli še v zadrugi. Vsak razmišlja le, kako bi sebi pomagal. Vendar se vse češče zave poedinec, da ne tare zlo samo njega, marveč da je sosedu tam preko pota prav tako hudo. Vse več jih spoznava, da imajo skupnega sovražnika. Ko postane ta slutnja jasna zavest, tedaj se oblikuje v ugotovitvi: varajo nas, izkoriščajo nas, poneumnjujejo nas. Ogražani poedinci postajajo zopet ogražana skupnost, celota.

Kako pomanjkljivo razmišljanje...
 ...je začel za prva
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...

Javni dogodki doma in po svetu

DOMA:

Potovanje jugoslovanskih državnikov v Nemčijo. Prejšnji mesec sta bila gosta nemškega zunanjega ministra Ribbentropa in kancelarja Hitlerja predsednik naše vlade **dr. Cvetković** ter zunanji minister **dr. Cincar - Marković**. Izdano ni bilo nobeno poročilo, kaj

so na tem obisku sklepali, samo toliko je povedal uradni komunike, da so »razgovori o vprašanju skupnih interesov potekli v duhu prijateljskih in tradicionalnih odnosov med obema narodoma«. Kakor vse kaže, se zunanjepolitični odnosi naše države niso nič spremenili

Zasedanje banskega sveta. Dne 17. februarja se je sestel banski svet Slovenije, ki bo v glavnem razpravljalo o novem proračunu, ki je topot sestavljen samo za devet mesecev, in predvideva 125,070.000 din izdatkov in prav toliko dohodkov. Iz poročil navajamo tole zanimivo ugotovitev: S številkami o življenjskem minimumu je dokazano, da živi le 11% uradništva navzdol do 8. skupine nad existenčnim minimumom, 89% pa pod njim. Uradniki 9. in 10. skupine, zvaniki in dnevničarji žive vsi pod življenjskim minimumom. Eksistenčnega minima ne dosega tudi nihče od služiteljev. Prehranjevalne številke vseh teh nameščencev kažejo, da je uradniški standard enak standardu delavcev. To so porazne (in celo uradne!) ugotovitve: **del uradništva je proletariziran, drugi del pa živi podproletarsko.**

— Vseh podpirancev iz bednostnega fonda je bilo 85, od teh 29 moških in 56 žensk. Absolventov visoke šole je med njimi 20, absolventov popoldne srednje šole 43, absolventov nižje srednje šole pa 22. (Delavca, kakor vidimo, ni nobenega vmes in vendar prispevajo tudi oni svoj delež).

Pobijanje draginje. Od 1. maja do konca 1. 1940 je po statistiki urada za kontrolo cen bilo uvedenih v državi brez Hrvatske 5993 postopkov o uredbi o pobijanju draginje in nedovoljene špekulacije. V dravski banovini je bilo 285 takih postopkov. Skupno je bilo 23 oseb poslanih na prisilno bivanje, najvišja kazen je znašala 100.000 din, 6 mesecev zopora in 6 mesecev prisilnega bivanja. — V banovini Hrvatski je bilo pa 413 primerov in so bili vsi končani z obsodbami. Najvišja kazen je bila 200.000 din globe in 10 mesecev zopora ter zaplenitev blaga za poldrug milijon dinarjev. Na prisilno bivanje je bilo poslanih 19 obsojencev. — Vendar se vkljub temu cene dvigajo, ne da bi se pri tem zboljšale plače nameščencev. Pomislimo samo na obutev in kurjavo!

Spremembo zakona o ljudskih šolah zahteva Kmečka zveza, stanovsko politična organizacija za kmečke pristaše JRZ in sicer v smislu, kakor ga je izdelala Kmetijska zbornica. Ker je zakon o ljudskih šolah važen za vse državljanke, je potrebno, da se zanimajo zanj tudi žene, ki kot matere posebno občutijo dobro ali slabo prosvetno politiko.

1600 sezonskih delavcev bo zaposlilo letos državno posestvo Belje. Uredile se bodo baje tudi razmere, ki so bile doslej zelo slabe tako glede hrane kakor tudi glede stanovanja. Dnevna mezda moških bo znašala 32 din, žensk pa 28 din. Torej je tudi tukaj kršena ravnopravnost, katero je svojčas že sprejel zakon o minimalnih mezdah.

PRI NAŠIH ZA MEJAMI:

Narodni izseljenski odbor v Ljubljani objavlja po listih o življenju in trpljenju naših izseljencev, katere je zatekla vojna v deželah, kjer so delali. Narodni izseljenski odbor je organiziral zimsko pomožno akcijo za najrevnejše rudarje v Lotaringiji (Loreni), francoski pokrajini, ki so jo zasedli Nemci. Odbor se ozira predvsem na izseljenske družine, ki imajo dosti otrok. Listi objavljajo tudi pisma izseljencev, ki pričajo o bujnem položaju teh naših ljudi, med katerimi mnogi že obupujejo zaradi bede in prosijo hitre pomoči vsaj za otroke. V omenjeni pokrajini živi nad 5000 naših ljudi.

Zadnjih deset let so poslali izseljenci, predvsem iz Amerike, nad 20 milijard dinarjev v staro domovino. Pomagajmo jim sedaj, ko so v stiski. To ne terja od nas samo dolžnost, marveč tudi hvaležnost.

PO SVETU:

Dogodki na bojišču se gibljejo še vedno v isti smeri kakor prejšnji mesec: na **sredozemskem afriškem področju** zmagujejo še vedno Angleži nad Italijani. Angleži so nepričakovano hitro zasedli več mest v Libiji, med drugimi važno pristaniško mesto Bengazi,

enako srečno jim gre izpod rok prodiranje v Eritreji; v Abesiniji prodirajo z dveh strani, prav tako v Somaliji. — **Na albanskem bojišču** so prešli Italijani v napad, toda Grki so vzdržali vse svoje postojanke ter so prešli v protinapad.

Na diplomatskem in političnem področju sta zopet v ospredju **jugovzhod**, prav tako pa tudi **jugozapad Evrope**, zlasti **Francija**. Kakor omenjeno, so bili jugoslovanski državniki povabljeni v Berlin; dogodek, ki je nedvomno političnega značaja. — Razmere med Anglijo in Rumunijo so se zaostriale, kar je Anglija nakazala s prelomom diplomatskih odnošajev med obema državama ter s tem pokazala, da hoče imeti proste roke »za vsak slučaj«. Na Bolgarijo je naslovil del svojega govora angleški predsednik vlade Churchill, ki je razkril, da so nemške tehnične čete že zasedle vsa bolgarska letališča in da stojijo v Rumuniji pripravljene nove nemške čete, da vkorakajo v Bolgarijo. Bolgarija je zanikala bivanje nemških čit na njenem ozemlju. Medtem je pa prišlo med odnošaji med Bolgarijo in Turčijo do važnega obrata: V Ankari je bila podpisana pogodba, s katero se Turčija in Bolgarija zavezujeta, da se bosta vzdržali slehernega napada. Nekateri listi izražajo mnenje, da bo imel ta nenapadalni pakt med Turčijo in Bolgarijo bistveno važne posledice za položaj na Balkanu.

K diplomatski ofenzivi, ki sta jo začela na zapadu Evrope Hitler in Mussolini, spadajo predvsem razgovori, ki jih je imel Mussolini s španskim generalom Francom in zunanjim ministrom Sunerjem. Na povratku sta se španska državnik sestala tudi s predstavnikom Francije, maršalom Petainom. Kakor vse kaže, se kljub negotovim željam s strani osišča politika Španije in Francije ne bo spremenila. — Vobče preživlja Francija že vse zadnje mesece težko notranjo krizo, ki je nedvomno v zvezi s položajem v Sredozemlju, predvsem pa na afriških bojiščih. An-

gleška premoč nujno zahteva, da podpro Nemci svojega italijanskega zaveznika s četami, da bi na afriških tleh lahko vezale angleške oborožene sile, ki sedaj zmagujejo na tem področju. Toda brez pridobitve francoskih oporišč bi bila izvedba tega načrta zelo težavna. Odtod nemška prizadevanja, da bi uredili odnošaje s Francijo na novi podlagi. Odtod tudi nemško upoštevanje francoskega politika Laval, ki je pripravljen na vsak kompromis z Nemčijo. O priliki zadnje francoske vladne krize je že vse kazalo, da bo prišel Laval v vlado in bo postal njen zunanji in notranji minister, kar pomeni toliko kot neomejen vladar nad Francijo. Maršal Petain pa bi samo formalno reprezentiral državo. Pri zadnji preosnovi francoske vlade pa je bil za zunanjega ministra imenovan Petainov ožji sodelavec admiral Darlan, ki je bil z ustavnim dekretom določen za naslednika maršal Petaina za primer, da bi ta ne mogel vršiti svojih poslov. Ta dejstva puščajo domnevo, da bo v Franciji ostalo vse pri starem tudi v odnosu do nemških zahtev, kajti tudi admiral Darlan, ki je sicer pristaša sodelovanja z Nemčijo, postavlja to sodelovanje na iste osnove kakor maršal Petain: spoštovanje pogojev premirja, varovanje nedotakljivosti francoskih kolonij ter svobode francoskega vojnega brodogva.

Med državami, ki se po možnosti izogibljejo vojnih zapletljajev, je, kakor smo že ponovno opozorili, tudi **Sovjetska Rusija**, ki skrbi za notranjo obnovo na gospodarskem in kulturnem polju. Med glavnimi smernicami njene gospodarske politike sta pospeševanje industrije za državno obrambo in osamosvojitvev gospodarskega življenja od tujih vplivov. Dosedaj so posvečali glavno pozornost rešitvi kmečkih vprašanj, kajti rešitev teh vprašanj, zlasti vprašanja žita je izhodna točka za ves ostali napredek. Sedaj pa je treba posvečati pozornost prvenstveno industriji in prometu.

Kulturni pregled

NOVE KNJIGE

Milena Mohorič: Korenove Saše učna doba. Založila Belo-modra knjižnica v Ljubljani, 282 strani, cena broširani knji-gi 80 din.

»Korenove Saše učna doba« je povest mlade deklice iz »dobre meščanske rodbi-ne« od njene pubertete do poroke. Od vase zaprtega dekliča, ki želi v samostan, do zavednega mladega dekleta, ki si je našlo cilj v življenju. Ta razvoj gre pre-ko težke bolezni, ki vrže dekle v pobož-nost; preko močnega pretresa ob sošolki, ki jo izženejo iz šole in ki izvrši splav (z denarjem, ki ga ji je priskrbela naivna mala sošolka Saša!) ter umre; preko prve ljubezni, ki pomeni vrnitev v svet, preko udarca, ki zadene mlado ljubezen z za-porom fanta, preko očetove smrti do od-ločitve za učiteljsko službo in prvih sku-šenj v njej.

Ves razvoj te zanimive dobe v življenju vsakega dekleta je pisateljica pokazala bolj od zunaj. Vidimo bolj zunanje reakci-je Korenove Saše na to, kar se dogaja z njo, kakor pa njene misli in čustva. Tre-ba je tudi povedati, da so v razvoju ob-čutne vrzeli. Tako n. pr. vzemo, kako je deklica prišla do svoje religioznosti: po težki bolezni in ob sicer tudi le bolj zu-nanje pobožni materi. Kako svojo vero izgubi, ne vzemo. Leto dni potem, ko še izrazi svojo željo, da pojde v samostan, slišimo, da »že davno več ne izraža svo-jih čustev« z molitvijo. Občuten skok je tudi v njenem razmerju do očeta: postar-nega, v zakonu razočaranega moža vezeta topla ljubezen in razumevanje z dorašča-jočo hčerko, in naravno je, da pride med njo in njim do ostrega spora, ko oče prvič izve, da ima hčerka fanta, da se njemu izmika in hoče v lastno življenje. Spor je tako hud, da se zdi Saši, da »je vsega ko-nec«. Potem preskočimo leto dni in tedaj sta oče in fant očitno že najboljša pri-jateljaja.

Vobče ostane Saša ves čas nekako otrok. Ves čas je prikupen, dobrosrčen, svež deklič 16ih let in se vidno ne spre-meni niti pod tako hudimi udarci, kakor sta zaročenčev zapor in očetova smrt. Da je ob tem dozorela v ženo, sklepamo ne-mara lahko iz njene odločitve, da postane učiteljica in da se posveti pomoči rev-

nim otrokom na vasi. A notranje te nje-ne zrelosti ne občutimo. Tudi v ljubezni je ves čas otrok. Kakor da spolnega proble-ma zanj ni. Res da si po obsodbi fanta očita, zakaj ni izrabila skupnih počitnic, zakaj ne nosi sedaj njegovega sina, češ da je s tem »grešila« nad svojo in njego-vo mladostjo. A v resnici je ta očitek ne more zadeti, kajti ni videti, da bi ji prej kaj takega sploh prišlo na misel, ta-ko da ni mogoče govoriti o kaki zavestni odločitvi, odpovedi ali strahopetnosti. Tu-di vseh pet let, ko zori telesno od dekleta v zrelo ženo, se zdi, da ostane miselno in čutno prav tako otrok, kakor je bila — in ostane to tudi do presenetljive mere po fantovi vrnitvi.

Vendar je Saša živa, resnična postava, ki stopa iz knjige v življenje, ki je ose-ba zase in nam postane znanka. Ob njej pa so vse druge osebe ostale mrtve, pa-pirnate. Oče oživi v nekaterih prizorih s hčerko. Njuno razmerje je pokazano res-nično in prisrčno. A sam zase, v razmerju do žene in ljubice (ali mu je pevka Marija ljubica?) ostane Koren mrtev. Tudi že-na ni zares živa, bolj ima predstaviti tip žene, ki pa tudi ni logično izdelan, ka-kor resnično osebo. Isto v še večji meri velja za njeni prijateljici učiteljico Ano in Katarino. Celó Janez, Sašin fant, nam ostane prav za prav ves čas tuj. Tudi nje-govih misli in čustev skoraj sploh ne spoznamo. Zvemo sicer, da je revolucio-nar, saj ga zato zapro. A na koncu se zdi, da je svoje revolucionarne ideale opustil, sicer bi moral biti delovanja svojega de-kleta med ljudstvom, v hribovski vasi, ve-sel, ne pa da je slabe volje, ker dekle no-če vsega tega kar takoj pustiti in iti z njim. Tudi glede njegovih načrtov za bo-dočnost izvemo samo o nameravanih izpi-tih in obetajoči se službi, o kakšnih ideal-nejših ciljih nič več. Tako se ne moremo prav priključiti Sašinemu mnenju, da so ji »njegova oseba, njegovo življenje in njegova vera« porok, da bosta skupno de-lala naprej še za kaj več, kakor samo za lastno rodbino. Po vsem se mi zdi, da jima ni mogoče prerokovati preveč sreč-nega zakona.

Sašino delovanje, njen odnos do pokli-ca, je poglavje zase. Njen idealizem je

dobro zadet, a kar nekam prelahko gre vse spočetka in polom je prehitel, prepovršno prikazan. V teh poglavjih se zdi, kakor bi se pisateljici mudilo ali ji manjkalo prostora. Dobro je zadeta Sašina »slaba vest«, ko zapusti poklic, v katerem je mogla vendar marsikaj koristiti, zato da se posveti lastnemu življenju. To je občutek, ki ga je gotovo imela že marsikaka žena ob podobnih odločitvah. A zadnji stavek je vendar nekam preroden in bi se moral ali preoblikovati ali izpustiti.

Na splošno mi slog ni všeč. Razen v nekaterih prizorih, kjer pisateljica pozabi, da hoče izraziti neko določeno idejo ali načela, in kjer sama piše, je slog papirnat in umeten. Ena posebnost, ki se mi zdi značilna tudi za druge mlade pisateljice, je, da ne znajo pisati resničnih dialogov in jih vendar silno radi uporabljajo. Lahno nakazana ideja pa učinkuje močnejše kakor dolge debate o njej, in če naj bo dialog prepričevalen, morajo ljudje govoriti, kakor v resnici govorijo, ne kakor pišejo članke. In tudi razmišljajo ljudje navadno ne tako šablonsko in po »načelih«, temveč jim sili v glavo, brezizrazno, zdaj ena misel zdaj druga. Šele če zna to podati, more pisatelj res posredovati pravo razpoloženje svoje osebe in postane oseba živa. Pogosto opažamo površnost, stavke brez pravega osebka, katerih smisel je nejasen, nepravilno rabo nedovršne oz. dovršne oblike glagola, zamjenjave spola (ki so pa nemara tiskovne napake) itd.

Vobče pa knjiga kljub mnogim nedostatom vendar pusti nekaj prijeten, topel vtis; nemara zaradi prisrčne Sašine csebe in zaradi tega, ker se čuti, da je deklica kljub trenutnemu odklonu (kajti to zakon s človekom, kakršen je Janez, vsekakor pomeni) našla svojo nalogo v življenju in se bo vrnila k nji.

Oprema knjige bi mogla biti boljša, papir je slab in cena za to opremo previsoka. O. G.

Štefa Strojnikova: Jastreb kroži. Izdala Nova založba v Ljubljani. Str. 188, cena broširani knjigi 44 din, vezani 56 din.

Težko je povedati vsebino knjige, ki je tako malo strnjena kakor ta. Glavna junakinja povesti je pač Ela Moretti, žena bogatega trgovca iz Trsta, mati štirih do-raščajočih hčera, ki se proti svoji volji zaljubi v soseda, trgovca Goloba, starega

sovražnika njenega moža, kakor sta si Morettijev in Golobov rod že davno v sovražstvu. Na počitnicah na Gorenjskem se Ela versko spreobrne, kar ji pa naprej dosti ne pomaga. Polagoma se po vrnitvi v Trst osvobodi Golobovega vpliva, a postane do njega toliko ravnodušna, da mu celo podpiše pogodbo, ki jo dela družabnico njegovega podjetja. Tako skoraj potegne svojega moža v polom Golobovega podjetja. A mož ji oprostí in ob zaroki najstarejše hčere s sinom Eline prijateljice se povest srečno konča. — Povest ne postane nikjer prav zanimiva, ker se pisateljica ali vsaki krizi izogne ali pa je ne zna podati. Tako ostane Elina »spreobrnitev« plehka in tudi notranje neučinkovita, kar je videti iz tega, da ob prvem srečanju z Golobom, po spovedi, prav tako trepetaj, prav tako beži pred njim kakor prej. Ako bi našla trdno versko oporo, bi mu morala takrat mirno in brez strahu pogledati v oči. Z druge strani je težko presojati, kaj bi storila ženska, kakršna je Ela. Po pisateljičinih besedah naj bi bila privlačna, »dobra in čista«, a v dejanjih je videti ženska brez volje, brez razuma in brez časti. Golob, ki naj bi bil nekaj demon, je le zvit slepar in zoprni babjek, da postane zaljubljenost vanj popolnoma nerazumljiva. Od stranskih oseb so najboljši otroci in mladi ljudje. Bolje označena je tudi Elina prijateljica Nada, ki je od odraslih oseb najbolj naravna. Župnik Trtnik in babica sta le eksponenta neke ideje in komaj zineta naravno besedo. Ob tem velja, le še podvojeno, kar se lahko reče o »Korenovi Saši«: rahlo nakazana ideja učinkuje bolj, kakor če te pisatelj z njo kakor s kolom po glavi. To odbija, in če gre razpravljanje v nedogled, postane dolgočasno. Včasih pa tudi ideje same presenečajo. Da je »Morettijeva žena njegova last« (str. 181) je sicer razširjen nazor; osupnilo me je pa, da more nekoga pri uživanju narave motiti to, da jo uživajo tudi drugi ljudje: »Ali ni tako, kakor da ti drugi kradejo, jemljejo tvojo lastnino?« (Str. 113). To se le pravi, prignati sebičnost do vrhunca.

Pisateljske zmožnosti ima pisateljica še precej. Prizori z otroki, včasih tudi opisi narave, so kar dobri. Toda počakati bo morala, da se miselno osamosvoji in dobi pravilnejši odnos do ljudi, potem utegne nemara še kdaj kaj dobrega napisati.

O. G.

Obzornik

† **Julka Goriškova.** Tako mlada je še bila, tako silno povezana z vsem življenjem. Še sama ni mogla določiti, katera vez je močnejša: oba otročička, mož, dom, narodne potrebe, užitki kulture in prirode... Vsemu je bila tako blizu.

Pred šestimi leti je bil v Beogradu kongres Edinstva slovanskih žen. Gostoljubne Beograjčanke so nekaterim udeleženkam ponudile prenočišče pod svojo streho. Tudi gospa Goriškova jim je odprla vrata. Nič je nisem poznala, ko sem stopila v njen topli dom v beograjskem predmestju. Pa sva se kmalu zbližali kot znanki, ki sta se že davno in za dolgo navezali druga na drugo. Vse, v čemur je vedela smisel svojega zanimanja, je doživljala z nenavadno neposrednostjo. Pri vsaki stvari ji je bilo važno le bistvo, ob zunanjih malenkostih se ni ustavljala. Zato je bilo občevanje z njo tako prijetno. Iznenadilo me je zlasti njeno gledanje na položaj gospodinjske pomočnice in na nje pomen v družini. Le kje si je ta mlada žena pridobila toliko socialnega smisla in tako moderno pojmovanje sočloveka. Prav tako sem občudovala njeno razumevanje ženskega dela po družtvih. Ko sem pozneje čitala, da ji je bilo poverjeno vodilno mesto v Slovenskem ženskem društvu, mi je v spominu oživila slika njene nenavadne osebnosti in bila sem prepričana, da bo društvo dobro izpolnjevalo svoje naloge.

Nikoli več se nisva videli po tistem kongresu. Te dni pa so prinesli časopisi pretresljivo vest: V Beogradu si je gospa Julka Goriškova iz neumljivih vzrokov prekinila nit življenja. Prepeljali so jo v rodne Ruše na Pohorju...

V dno duše se mi je zasmilila. V tistem trenutku sem zaslišala v spominu besede, ki jih je pred šestimi leti izgovorila tako žalostno, da so mi presunile dušo, a se vendar nisem nikoli ustavila ob njih:

»Nihče ne ve, kako je meni hudo. Včasih me tako grozno boli glava — vnetje možganske mreže sem imela, na živcih se to pozna. Vse me veseli, vse skrbi — pa bi včasih le kar umrla...«

In to se je res zgodilo. Med njo in onim, kar jo je veselilo, kar skrbelo, — družina, javno delo, kultura, politika, priroda — pa je ostala gluha, nedojemljiva praznina...

P. H.

Literarni uspeh Ilke Vaštetove. Poleg Lee Faturjeve, avtorice mnogih lepih zgodovinskih povesti, stoji enakovredno Ilka Vaštetova. Obe sta pogledali v preteklost našega naroda z veliko ljubeznijo in s plemenito željo, da bi odgrnili davne slike ter pri tem podčrtali moralne, nacionalne ter kulturne vrednote, katere je ustvarjala naša duša. Pri tem hodita vsaka svojo pot. Faturjevi kot romantičarki in idealistki je najvažnejše čustveno življenje in fantazija, Vaštetova pa se najraje opira na znanstvene vires ter kaže ljudi in dogodke v vsakdanji življenjski luči. Dasi imata obe neoporečno fabulistično spretnost in veliko izrazno silo, dosegata vendar različne uspehe. Čitatelj, ki ob njunih delih takoj začuti tu označena izhodišča, uživa Faturjevo nemoteno ter se vdano prepušča sili njene fantazije in sloga, Vaštetovo pa nehoti spremlja kritično ter je kljub zanimivo in verjetno prikazanim zgodovinskim dejstvom ter sijajnemu fabuliranju vendarle nezadovoljen: Ko bi Vaštetova imela poleg globokega smisla za zgodovino in velike pripovedne spretnosti tudi več toplote in psihološke zmognosti za razvijanje ljubezni, zlasti pa več sposobnosti za sociološko gledanje, pa bi bilo njeno pisateljsko delo vse hvale vredno. Ta zaključek se vsiljuje posebno pri čitanju »Rožne device«, kjer je pisateljica nekako predrzno stopila na tla, ki zahtevajo dobro sociološko in narodno politično podkovanost. Veliko bolje se ji prilaga Prešeren, in njen »Roman o Prešernu« je knjiga, ki ji gre veliko spoštovanje. Prav tako tudi dramatizaciji tega dela, »**Visoki pesmi**«, ki jo je uprizorilo Šentjakobsko gledališče v Ljubljani kot počastitev Prešernove smrtne obletnice. S tem delom Vaštetova zopet izdatno prispeva k spoznavanju Prešernove dobe, naših takratnih politikov, književnikov in gospodarstvenikov, zlasti pa k umevanju Prešernove osebnosti, njegovih idealov, boli in zaslug. Tako blizu in neposredno vidimo Prešerna človeka in umetnika, njegov duhovni lik se visoko dviga v srčni plemenitosti, duhovni sili in moški značajnosti.

Kakor se je Vaštetova z vso ljubeznijo posvetila obravnavanju snovi, tako se je tudi šentjakobski oder pripravil za uprizoritev z največjo vestnostjo in neoporečno sposobnostjo.

P. H.

Veliko načrtov ima telesnokulturno društvo Atena v Ljubljani. Vse dosedanje delo namerava poglobiti in razširiti. Letos si je najelo obsežne prostore v Gosposki ulici. Tja je premestilo ortopedični zavod, ki je morda najpomembnejša ustanova tega društva. Pri nas se še vedno premalč upošteva nega otroškega telesa v prvi razvojni dobi. Marsikateri organizem kaže posledice slabih kosti, napačne drže i. p. na skriviljeni hrbtenici, enostranski podudarjenosti boka, skršeni nožni mišici, poveršeni rami itd. V mladosti se da ta napaka popraviti. Atena je bila prva, ki je opozorila bolniške blagajne na važnost ortopedičnega zdravljenja. Danes pošilja zdravniki bolniških blagajn otroke svojih članov v ortopedični zavod Atene; tudi ljubljanski mestni fizikat pošilja tja potrebne šolske otroke. Društvo nikomur ne odbije prošnje za brezplačno zdravljenje; nešteto siromašnih otrok si je v tem zavodu popravilo rast. Koliko pohabljenih, grbavih, nepravilno rastlih ljudi bi trpelo danes, ko bi ne bilo našlo pomoči v ortopedičnem zavodu Atene. Zato zasluži ta ustanova največjodušnejšo podporo od strani zasebnikov in oblasti. Letos je uvedla ortopedično zdravljenje tudi drž. šolska poliklinika. Ker pridejo tu v poštev le gojenci državnih, t. j. srednjih in sorodnih šol, se ni pomen ortopedičnega zavoda Atene prav nič zmanjšal. Osnovnošolski otroci, obrtni vajenci, zlasti pa vsi otroci v predšolski dobi še vedno ne morejo iskati zdravljenja drugje kot pri Ateni.

Ortopedični zavod je sedaj združen z oddelkom za masažo. Marsikdo, zlasti osebe, ki so že bolj v letih, so hvaležne zavodu za bodrejšo razpoloženje in osvežene telesne sile, ki so se vrnile kot blagodejni učinek strokovno izvršene masaže.

Ob otvoritvi novih prostorov ortopedičnega zavoda so imeli predavanje vsi strokovnjaki, ki so zaposleni tu. Dr. Minaž je govoril o zgodovini razvoja telesne vzgoje; dr. Lejla Novakova, ki se specializira za kozmetično zdravljenje, je predavala o vplivu masaže na kožo in notranje organe; strokovno izvežbana maserka M. Š. pa je pojasnjevala potrebo in učinek kozmetične masaže.

Društvo, ki je doslej gojilo telesno kulturo samo v fiziološkem pravcu, sestavlja sedaj načrte za novi oddelek, ki naj bi gojil telesno nego v skladu z duševnim razvojem, v kolikor se moreta obe panogi dopoljevati. Načrt predvideva široko za-

snovano pedagoško področje: pod vodstvom strokovnjakov naj bi se otroci učili pravnega kretanja, uglajenega nastopanja, lepe drže, pravilne izgovorjave i. p. Pouk bi nikakor ne imel namena vzgajati mladinskega odra ali pripravljati za tovrstno poklicno izobrazbo. Njegov smoter bi bil le vzgajanje mladega organizma v pravcu zdrave telesne in duhovne skladnosti, ki bi dala gojencu podlago za uspešen nadaljnji razvoj in vstop v življenje.

V področje telesne kulture društva spada tudi telovadni odsek, ki je prav tako v rokah strokovnjakinje. Atenska telovadba se razlikuje od drugih telovadnih tečajev po tem, da ne goji skupinskih nastopov, temveč le individualno telovadbo, kakor jo pač zahteva potreba posameznega organizma. Sem zahajajo osebe katere koli starosti in katerega koli družabnega kroga. V minulih sezonah je imela Atena tudi plesni odsek, ki je novost za Ljubljano. V prijetnih društvenih prostorih so pod priznanim plesnim učiteljem in ob odgovornem nadzorstvu imele plesne tečaje skupine dijakov, internatskih gojenk, namoščinskih strok, pa tudi posamezne zaključene družbe.

TKD Atena vzdržuje tudi mladinsko knjižnico in čitalnico v Prečni ulici. Učenci osnovnih šol in srednješolci si prav radi izposojujejo knjige ali jih čitajo v društvenem prostoru. Saj je tu najnižja izposojevalnica v Ljubljani; v čitalnico, ki je odprta od štirih do sedmih popoldne, pa ima dostop vsak član — članarina znaša din 1 mesečno. Knjižnica je bogato založena in mladina dobiva v roke le primerne knjige. Na to ustanovo opozarjamo zlasti matere, ki stanujejo v okolihu Prečne ulice in imajo mladino, ki si želi čtiva in tople, prijetne sobe.

Tudi Belo-modra knjižnica, edina ženska založba v državi, je ustanova Atene. Njena naloga je izdajanje del domačih pisateljic in vzpodbujanje mladih književnic k nadaljnjemu delu. Saj je znano, da druge založbe žensko pero kaj rade odrivajo. Založba ima v načrtu objavo del nekaterih živečih pisateljic, katerih dela so raztresena po revijah. Posebno lepo se je Belo-modra knjižnica zapisala v zgodovino ženske knjižne publicistike z izdajo zbranih spisov Zofke Kvedrove. Po sedanjem načrtu izideta 7. in 9. zvezek še letos in bo tako zbirka kmalu zaključena. Knjižnicam, posebno pa sleherni naši ženi, toplo priporočamo, naj vstopi v krog članic Belo-modre knjižnice.